

Хмельницький національний університет

Гуманітарно-педагогічний факультет

Кафедра слов'янської філології

Галузь знань 03 Гуманітарні науки
Спеціальність 035 Філологія
Спеціалізація 035.033 Слов'янські мови і літератури (переклад включно),
перша – польська

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Магістр

ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОЛІТИЧНОЇ РИТОРИКИ В ПОЛЬЩІ

КвРФПІмз.023076.01.19.00

здобувачки ІІ курсу групи ФПІмз-23-1

Підпис, дата

Оксани САВЧУК

Керівник

Неля ПОДЛЕВСЬКА

канд. пед. наук, доцент

До захисту допускаю:

Завкафедри слов'янської філології

Нагалія ТОРЧИНСЬКА

канд. філол. наук, доцент

Хмельницький, 2024

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет	гуманітарно-педагогічний
Кафедра	слов'янської філології
Освітній рівень	магістр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	Слов'янські мови і літератури (переклад включно), перша – польська
Освітня програма	освітньо-професійна

„ЗАТВЕРДЖУЮ”

Завідувач кафедри слов'янської філології

 (Неля ПОДЛЕВСЬКА)

17 жовтня 2023 року, протокол №3

ЗАВДАННЯ на кваліфікаційну роботу САВЧУК Оксани

1. Тема роботи «Лінгвістичний аналіз політичної риторики в Польщі», затверджена на засіданні кафедри слов'янської філології від 16 червня 2023 року, протокол № 12.

2. Термін подачі здобувачем вищої освіти завершеної роботи – грудень 2024 року.

3. Вихідні дані роботи:

Політична риторика є важливим інструментом у сучасному світі, оскільки дає змогу політикам не лише доносити свої ідеї до громадськості, але й впливати на суспільну думку, формувати політичні пріоритети та мобілізувати підтримку виборців. У глобалізованому світі, де інформаційні технології дають можливість політичним лідерам безпосередньо комунікувати з виборцями, риторика стає особливо важливим складником політичного дискурсу. Лінгвістичні засоби, які використовуються у політичних промовах, спрямовані на створення певного іміджу політиків, вплив на емоції аудиторії, а також на маніпуляцію громадською думкою.

У контексті Польщі політична риторика набуває особливого значення, оскільки країна переживає значні політичні та соціальні трансформації. Протягом останніх десятиліть Польща пройшла шлях від постсоціалістичної держави до активного учасника Європейського Союзу, що супроводжувалося змінами у політичній культурі та риториці. Політичні лідери Польщі використовують різноманітні риторичні стратегії, щоб вплинути на електорат та відобразити власне бачення розвитку країни. Вивчення цих стратегій дає змогу глибше зрозуміти політичні процеси в Польщі, а також особливості польського політичного дискурсу.

Актуальність дослідження обумовлена зростанням ролі політичної риторики у сучасному світі, особливо в умовах політичної поляризації та збільшення кількості популістських рухів. Лінгвістичний підхід до аналізу політичної риторики відкриває нові можливості для вивчення політичної комунікації та впливу мови на суспільство.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік підлеглих розробці питань):

- опис політичного дискурсу в Польщі та основні особливості публічних політичних виступів;
- дослідження різних типів риторичних стратегій та прийомів, що застосовуються польськими політиками для впливу на масову свідомість;
- проведення аналізу лексичних засобів та мовних конструкцій, що використовуються для апелювання до емоцій та громадської думки;
- охарактеризувати історичний контекст розвитку після 1989 року та особливості польської політичної риторики;
- здійснення аналізу політичних промов польських політичних лідерів, зокрема інавгураційних виступів президентів.

5. Графічного матеріалу немає.

6. Консультанти по роботі із вказівкою розділів, які їх стосуються.

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання отримав

7. Дата видачі завдання – 17 жовтня 2023 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/ч	Найменування етапів кваліфікаційної роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Обрання теми вкваліфікаційної роботи	Вересень 2023 року	
2.	Опрацювання наукової літератури з теми дослідження	Вересень 2023 року	
3.	Збирання матеріалу, його первинна наукова інтерпретація	Вересень–листопад 2023 року	
4.	Написання першого розділу кваліфікаційної роботи	Грудень 2023–березень 2024 року	
5.	Апробування результатів дослідження шляхом здійснення публікації в збірнику наукових праць та участі в конференціях	Березень–листопад 2024 року	
6.	Написання другого розділу кваліфікаційної роботи	Травень–червень 2023 року	
7.	Написання третього розділу кваліфікаційної роботи	Вересень–жовтень 2024 року	
9.	Написання «чорнового варіанту» кваліфікаційної роботи	Листопад 2024 року	
10.	Попередній захист кваліфікаційної роботи	Листопад 2024 року	
11.	Остаточне завершення кваліфікаційної роботи	Грудень 2024 року	
12.	Подача кваліфікаційної роботи на кафедру	Грудень 2024 року	

Здобувач освіти

Керівник роботи

Оксана САВЧУК

Неля ПОДЛЕВСЬКА

Анотація

Тема роботи: «Лінгвістичний аналіз політичної риторики в Польщі»

Автор – Оксана САВЧУК

Науковий керівник – Неля ПОДЛЕВСЬКА

Обсяг кваліфікаційної роботи – 84 сторінки загального тексту.

Робота містить 83 джерела посилань (зокрема 66 – польською, англійською мовами).

Ключові слова: політична риторика, політичний дискурс, риторика, риторичні прийоми, риторичні стратегії, лінгвістичний аналіз.

Кваліфікаційна робота присвячена дослідженню політичної риторики у Польщі.

Політична риторика є важливим інструментом у сучасному світі, оскільки дає змогу політикам не лише доносити свої ідеї до громадськості, але й впливати на суспільну думку, формувати політичні пріоритети та мобілізувати підтримку виборців. У глобалізованому світі, де інформаційні технології дають можливість політичним лідерам безпосередньо комунікувати з виборцями, риторика стає особливо важливим складником політичного дискурсу. Лінгвістичні засоби, які використовуються у політичних промовах, спрямовані на створення певного іміджу політиків, вплив на емоції аудиторії, а також на маніпуляцію громадською думкою.

У контексті Польщі політична риторика набуває особливого значення, оскільки країна переживає значні політичні та соціальні трансформації. Протягом останніх десятиліть Польща пройшла шлях від постсоціалістичної держави до активного учасника Європейського Союзу, що супроводжувалося змінами у політичній культурі та риторичі. Політичні лідери Польщі використовують різноманітні риторичні стратегії, щоб вплинути на електорат та відобразити власне бачення розвитку країни. Вивчення цих стратегій дає змогу глибше зрозуміти політичні процеси в Польщі, а також особливості польського політичного дискурсу.

Актуальність дослідження обумовлена зростанням ролі політичної риторики у сучасному світі, особливо в умовах політичної поляризації та збільшення кількості популістських рухів. Лінгвістичний підхід до аналізу політичної риторики відкриває нові можливості для вивчення політичної комунікації та впливу мови на суспільство.

Метою кваліфікаційної роботи є лінгвістичний аналіз політичної риторики у Польщі з акцентом на виявлення основних риторичних прийомів та стратегій, які використовуються сучасними польськими політиками. Досягнення мети передбачає вирішення таких завдань: опис політичного дискурсу в Польщі та основні особливості публічних політичних виступів; дослідження різних типів риторичних стратегій та прийомів, що застосовуються польськими політиками для впливу на масову свідомість; проведення аналізу лексичних засобів та мовних конструкцій, що використовуються для апеляції до емоцій та громадської думки; охарактеризувати історичний контекст розвитку після 1989 року та особливості польської політичної риторичі; здійснення аналізу політичних промов польських політичних лідерів, зокрема інавгураційних виступів президентів.

Об'єкт дослідження – політична риторика в Польщі, яка є системою мовних засобів та прийомів, що використовуються політичними лідерами для формування політичних повідомлень, маніпулювання громадською думкою та мобілізації підтримки серед виборців.

Предмет – лінгвістичні особливості політичної риторичі в Польщі, зокрема риторичні стратегії та прийоми, що застосовуються політиками в їхніх публічних промовах і виступах, аналіз мовних засобів та інші лінгвістичні характеристики, що мають вплив на формування політичних уявлень і суспільних настроїв.

Авторці роботи вдалося проаналізувати праці науковців, присвячені вивченню понять «риторика», «політична риторика», «політичний дискурс». Дослідити різноманітні риторичні стратегії, прийоми, навести приклади. Здійснити лінгвістичний аналіз інавгураційних промов польських політиків, а також виокремити основні риси притаманні політичному дискурсу Польщі.

Науковий апарат і висновки в кваліфікаційній роботі чіткі та повністю відбивають зміст роботи. Досить суттєва апробація дослідження, зазначена у вступі роботи, свідчить про достовірність результатів дослідження.

Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому аналізі політичного дискурсу, зокрема його особливостей в Україні.

Автор

Підпис автора і дата подання роботи до захисту

ЗМІСТ

Вступ.....	6
1. Теоритичні основи політичної риторики	10
1.1. Поняття політичної риторики	10
1.2. Лінгвістичні особливості політичного дискурсу	14
2. Особливості політичної риторики в Польщі.....	24
2.1. Історичний контекст розвитку після 1989 року та особливості польської політичної риторики	24
2.2. Основні риторичні стратегії та прийоми.....	31
3. Лінгвістичний аналіз промов польських політиків	41
3.1. Риторичний та змістовний аналіз інавгураційних промов Броніслава Коморовського та Анджея Дуди	41
3.2. Лінгвістичний аналіз інавгураційних промов: порівняльний підхід.....	55
Висновки.....	61
Перелік джерел посилання	66
Додатки	73
Додаток А.....	73
Wystąpienie inauguracyjne prezydenta Bronisława Komorowskiego	73
Додаток Б	79
Wystąpienie inauguracyjne prezydenta Andrzeja Dudy	79

ВСТУП

Політична риторика є важливим інструментом у сучасному світі, оскільки дає змогу політикам не лише доносити свої ідеї до громадськості, але й впливати на суспільну думку, формувати політичні пріоритети та мобілізувати підтримку виборців. У глобалізованому світі, де інформаційні технології дають можливість політичним лідерам безпосередньо комунікувати з виборцями, риторика стає особливо важливим складником політичного дискурсу. Лінгвістичні засоби, які використовуються у політичних промовах, спрямовані на створення певного іміджу політиків, вплив на емоції аудиторії, а також на маніпуляцію громадською думкою.

У контексті Польщі політична риторика набуває особливого значення, оскільки країна переживає значні політичні та соціальні трансформації. Протягом останніх десятиліть Польща пройшла шлях від постсоціалістичної держави до активного учасника Європейського Союзу, що супроводжувалося змінами у політичній культурі та риторичній практиці. Політичні лідери Польщі використовують різноманітні риторичні стратегії, щоб вплинути на електорат та відобразити власне бачення розвитку країни. Вивчення цих стратегій дає змогу глибше зрозуміти політичні процеси в Польщі, а також особливості польського політичного дискурсу.

Актуальність дослідження обумовлена зростанням ролі політичної риторики у сучасному світі, особливо в умовах політичної поляризації та збільшення кількості популістських рухів. Лінгвістичний підхід до аналізу політичної риторики відкриває нові можливості для вивчення політичної комунікації та впливу мови на суспільство.

Метою кваліфікаційної роботи є лінгвістичний аналіз політичної риторики у Польщі з акцентом на виявлення основних риторичних прийомів та стратегій, які використовуються сучасними польськими політиками.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- опис політичного дискурсу в Польщі та основні особливості публічних політичних виступів;

- дослідження різних типів риторичних стратегій та прийомів, що застосовуються польськими політиками для впливу на масову свідомість;
- проведення аналізу лексичних засобів та мовних конструкцій, що використовуються для апеляції до емоцій та громадської думки;
- охарактеризувати історичний контекст розвитку після 1989 року та особливості польської політичної риторики;
- здійснення аналізу політичних промов польських політичних лідерів, зокрема інавгураційних виступів президентів.

Об'єкт дослідження – політична риторика в Польщі, яка є системою мовних засобів та прийомів, що використовуються політичними лідерами для формування політичних повідомлень, маніпулювання громадською думкою та мобілізації підтримки серед виборців.

Предмет – лінгвістичні особливості політичної риторики в Польщі, зокрема риторичні стратегії та прийоми, що застосовуються політиками в їхніх публічних промовах і виступах, аналіз мовних засобів та інші лінгвістичні характеристики, що мають вплив на формування політичних уявлень і суспільних настроїв.

Методологічною основою дослідження є поєднання кількох лінгвістичних та соціальних підходів, зокрема, *дискурс-аналіз* для вивчення політичного дискурсу як соціального явища, що включає аналіз мовних одиниць, стилістичних особливостей і стратегій, що застосовуються в політичних промовах; *контент-аналіз* для визначення основних тем, мотивів і риторичних прийомів, що використовуються в політичних текстах; *лінгвістичний аналіз* – метод, що зосереджується на вивченні мовних засобів політичного впливу, таких як метафори, іронія, що формують образи політичних лідерів та соціально-політичної ситуації.

Наукова новизна кваліфікаційної роботи полягає в комплексному лінгвістичному аналізі політичної риторики Польщі, який дає змогу виявити не тільки лексичні й граматичні особливості політичних виступів, але й

соціокультурні фактори, що визначають стиль і стратегію політичних комунікацій.

Теоретичне значення. Результати дослідження сприяють розвитку теорії політичної риторики та лінгвістики дискурсу. Робота доповнює існуючі теоретичні моделі політичної комунікації, уточнюючи взаємозв'язок між мовними засобами та політичною ідеологією. Дослідження також розширює понятійний апарат риторики, включаючи нові категорії та стратегії, що застосовуються в сучасних політичних умовах.

Практичне значення полягає в застосуванні результатів дослідження в теоретичних та практичних дисциплінах «Вступ до мовознавства», «Сучасна польська мова», «Практична риторика», «Країнознавство Польщі». Можна використовувати в розробленні спецкурсів та проведенні семінарів для вдосконалення політичної комунікації та формування ефективних риторичних стратегій в контексті виборчих кампаній. Результати досліджень можуть бути корисними для політичних консультантів, журналістів, а також для осіб, що займаються аналізом політичних текстів і медіа.

Апробація дослідження. Основні положення кваліфікаційної роботи заслуховувалися **на наукових конференціях:**

- II Міжнародній науково-практичній конференції «Міжкультурні комунікації в галузі освіти» (Хмельницький, 21-22.03.2024). Тема доповіді «Сучасна політична риторика як об'єкт лінгвістичних досліджень»;

- Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Актуальні проблеми лінгвістики та лінгводидактики» (Умань, 18.04.2024). Тема доповіді «Лінгвістичний аналіз образу педагога у художніх творах Януша Корчака»;

- II Подільських філологічних читаннях (Хмельницький, 19.04.2024). тема доповіді «Лінгвістичний аналіз політичної риторики в Україні»;

- Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції з міжнародною участю «Славістичні студії в сучасному філологічно-

дидактичному просторі» (Хмельницький, 24.05.2024). Тема доповіді «Політична мова: лінгвістичні аспекти дослідження»;

- Звітній науково-практичній конференції Хмельницького національного університету (Хмельницький, 2024). Тема доповіді «Порівняльно-лінгвістичні аспекти політичної риторики в Україні і Польщі»;

- Всеукраїнській науковій конференції учнівської та студентської молоді «Актуальні питання сучасної філології та журналістики» (Тернопіль, 7.11.2024). Тема доповіді «Лінгвістичний аналіз політичної риторики» і викладені у **публікаціях** у збірниках наукових праць:

- Сучасна політична риторика як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика : збірник наукових праць. Голова редколегії Н. В. Подлевська; відповідальна за випуск Н. М. Торчинська. Випуск п'ятнадцятий. Хмельницький, 2024. С.270-277.*

- Дослідження риторичних прийомів та змістового наповнення інавгураційних промов Броніслава Коморовського та Анджея Дуди. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика : збірник наукових праць. Голова редколегії Н. В. Подлевська; відповідальна за випуск Н. М. Торчинська. Випуск шістнадцятий. Хмельницький, 2024.*

Структура. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та переліку джерел посилання (83 позиції). Загальний обсяг роботи – 84 сторінки, із них основного тексту – 65 сторінок.

1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОЛІТИЧНОЇ РИТОРИКИ

1.1. Поняття політичної риторики

Риторика – це мистецтво вивчення способів переконання та впливу на аудиторію з урахуванням її особливостей. Ця наука досліджує методи створення текстів, визначаючи структуру, яка найбільш підходить для чіткого та аргументованого викладення думок. Доцільно аналізувати риторичу в контексті політичного дискурсу, адже саме через неї цей дискурс набуває виразності. Так, голландський лінгвіст Т. А. ван Дейк зазначає, що «дискурс – складне комунікативне явище, яке включає в себе текст (усний чи письмовий) та екстралінгвістичні фактори (цілі адресата, думки, установки, знання про світ), які необхідні для розуміння тексту. В дискурсі відображається менталітет і культура» [35, с. 7]. Відповідно риторика – це засіб оформлення дискурсу, вибір влучних виразів і прийомів, що впливають на слухачів.

Протягом століть було проаналізовано різні аспекти ораторського мистецтва виходили. В Стародавній Греції – це «мистецтво переконувати». У Стародавньому Римі риторика – це мистецтво «добре говорити». У Середньовіччі та Відродженні – як мистецтво прикрашання мови. Таким чином, ораторське мистецтво змінювалося залежно від історичної епохи. Оцінюючи виступи ораторів, завжди необхідно враховувати контекст історичної доби, яка їх сформувала.

Існує значна кількість дефініцій поняття «риторика» серед українських та зарубіжних науковців. Риторика користується досягненнями та відкриттями інших наук. Вона активно популяризує та розповсюджує ці знання. Багато ідей та гіпотез вперше озвучувались в усній формі, наприклад, під час публічних виступів. Так польський дослідник Я. Ліханський дає визначення риторики як: «формальної системи, у якій визначають правила побудови аналізу, висловлювання великої кількості текстів, побудованих із певної, обмеженої кількості правильних речень, періодів» [10, с. 473]. Це визначення вказує на те,

що науковець трактує риторику як формальну систему, що сприяє побудові виступу відповідно до правил.

За словами Н. Онуфрієнко, риторика – це наука про закони ефективної організації мисленнєво-мовленнєвої діяльності, про норми і правила цивілізованого, якісного, переконливого мовлення за різних ситуацій навчального, життєвого і професійного спілкування [11, с. 6]. Г. Сагач трактує риторику як «комплексну інтегративну науку, тобто її місце на перетині низки наук (філософії, педагогіки, логіки, лінгвістики, психології, етики, сценічної майстерності, виразного читання тощо)» [15, с. 28], це наука «про закони управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю, тобто про закони, які визначають ефективність цієї діяльності» [15, с. 28]. Різноманіття дефініцій вказує на багатоплановість та поліфункціональність сучасної риторики.

У середині ХХ століття відбулося відродження інтересу до риторики, чому сприяв стрімкий розвиток теорії інформації, комунікації. У цей період виникла потреба гуманітарних наук в єдиній, загальній теорії, що формувала б логіку гуманітарного пізнання, а також варто підкреслити зростання зацікавленості у живому усному спілкуванні.

Відродженню риторичних ідей сприяло виникнення факультетів риторики в університетах, створення риторичних професійних спільнот. Більшість науковців схильні до думки, що дослідження цієї дисципліни відновилося через усвідомлення важливості мови та розвитку комунікативних умінь. Ера реклами та мас-медіа сприяла росту риторики в житті людей. У Західній Європі та США риторику почали розглядати як один із найактуальніших та найперспективніших напрямів функціонально-комунікативного підходу для вивчення мови. Серед провідних теоретиків сучасної риторики варто виокремити Кеннета Берка, Джеральда Джонстоуна, Маршалла Маклуена, Айвора Річардса.

«Риторика є водночас мистецтвом красномовства й наукою про способи переконання, ефективні форми впливу на аудиторію. Риторика узагальнює прийоми, які дають змогу підготувати й виголосити виступ так, щоб точно й

виразно донести до аудиторії думки, переконати у їхній слушності, вплинути на почуття слухачів, а часом і спонукати їх до певних вчинків» [56, с. 62–67]. Розуміння риторики як потужного засобу комунікації у різноманітних життєвих ситуаціях обґрунтовує необхідність її вивчення на всіх рівнях освіти. Дослідники переважно вважають риторику фундаментом не лише освітнього процесу, але й функціонування громадянського суспільства.

На початку 1990-х років активно почав використовуватися термін «мова політики». Мовлення політичних діячів, впливових керівників в економічній, освітній та культурній сферах, зокрема у силових структурах, почало привертати увагу громадськості, оскільки їхні промови, що транслюються через ЗМІ, нерідко містять важливу інформацію. Науковці розглядають риторику як інструмент для формування особистості та розвитку комунікативних умінь. Сучасне публічне мовлення поєднує значну кількість елементів, які відрізняються різними властивостями та навичками взаємодії. Відповідно, риторичну діяльність розглядають як багатофакторну систему, здатну реалізуватися в безлічі модифікацій. Багатофакторну модель риторики варто інтерпретувати як простір комунікації.

Риторичний простір є певною сферою, обмеженою учасниками спілкування, де відбувається словесний та несловесний обмін інформацією. Основними компонентами риторичного простору є оратор, його виступ, аудиторія, зворотний зв'язок та умови комунікації. Отже, риторика мистецтвом гарного мовлення, відповідно політична риторика має більш специфічне значення. Вона охоплює процеси навчання та розуміння комунікаційних стратегій.

Для політичних лідерів опанування риторичних умінь та навичок стає основою, яка надає більше можливостей для впливу на громадськість. Це підкреслює особливу роль риторики в політичному дискурсі. За допомогою риторики звичайні промови можуть суттєво впливати на слухачів.

Політична риторика використовується політиками для впливу на громадську думку, формування своїх ідей, переконань та відносин із виборцями

чи іншими політичними дійовими особами. Вона відіграє важливу роль у політичній комунікації, особливо з огляду на лінгвістичні аспекти. Політична риторика використовує різноманітні мовні засоби, граматичні конструкції та стилі мовлення для того, щоб сприйняття політичного повідомлення було максимально ефективним. Це може включати в себе вибір конкретних слів, фраз, термінів, а також структуру речень та логічну організацію тексту [14].

Політична риторика сьогодні є у центрі уваги суспільства. Мова політиків стала більш помітною, ми можемо спостерігати свідоме порушення риторичних норм, використання сленгу та грубої лексики. Початково риторика вважалася наукою про продуктивний обмін думками, який відбувається у форматі діалогу та орієнтований на досягнення консенсусу.

Сучасна політична риторика виходить за рамки стилістики або емоційних виступів, вона є складним соціальним інструментом для роботи з політичною невизначеністю. Сучасні дослідження акцентують увагу на риторичній теорії аргументації [2]. У політичному контексті важливо не лише те, що сказано, але й як і з якою метою це висловлено. Формулювання політичного повідомлення, вибір аргументів та стиль переконання є ключовими елементами політичної комунікації [4]. Символічний простір політики є результатом суспільної взаємодії, яка створює сталі моделі відносин, що відрізняються від політичної символізації, оскільки це дозволяє уникнути блокування нових політичних змін.

Політична риторика, як мистецтво ефективного мовлення, є основою розвитку інформаційного суспільства, яке передбачає вивчення різних форм публічного мовлення. Дослідження цієї тематики, разом з аналізом політичних процесів, є важливими для розуміння глобальних викликів, особливо в контексті діалогу між цивілізаціями та націями.

Таким чином, риторика є важливим складником комунікативного процесу, що виходить за межі звичайного мистецтва красномовства. Риторика – це наука, яка досліджує ефективні методи впливу на аудиторію, використовуючи різноманітні засоби мовленнєвого впливу, що робить її особливо актуальною в контексті політичного дискурсу. Політична риторика має значення не лише як

техніка ораторства, але і як інструмент соціального управління та впливу на суспільну свідомість.

Особливої уваги риторика набуває у сфері політики, де вона є засобом формування громадської думки та впливу на виборців. Політична риторика зосереджується на побудові переконливих аргументів і стратегій мовленнєвого впливу, що є критично важливим для політичних лідерів. Вивчення політичної мови дає можливість аналізувати способи маніпуляції свідомістю, що особливо актуально в умовах глобальних викликів сучасності та розвитку інформаційного суспільства.

1.2. Лінгвістичні особливості політичного дискурсу

Протягом багатьох десятиліть політичні процеси, розуміння сутності мови політиків, інструменти впливу на суспільство, а також взаємозв'язок між владою та політичним мовленням, разом із можливостями перекладу текстів і усних виступів у політичній сфері, залишаються предметом численних перекладацьких та лінгвістичних досліджень. Для розуміння поняття «політичний дискурс», необхідно з'ясувати особливості трактування термінів «дискурс» та «політичний дискурс».

М. Лісовська-Магдзярж, звертаючись до праць Мішеля Фуко, пропонує визначати «дискурс як передачу ідей і вплив на людей за допомогою мови, обумовлений соціальним позиціонуванням відправників та одержувачів, метою та потребами, знаннями, набором та ієрархією цінностей, а також соціальним контекстом спілкування і специфікою комунікації через засоби масової інформації» [52, с. 9].

Дискурс часто трактується як «сукупність комунікативних подій, спрямованих на узгодження значень між учасниками, може існувати в багатьох різновидах (як розмовний, науковий, діловий), однак в наш час спостерігається поєднання мовних особливостей розмовного дискурсу з публічним. Подібні тенденції можемо спостерігати і в політичному дискурсі, тобто дискурсі, який ведуть і розвивають політики» [22].

Як стверджує Я. Фрас, «ідеальна модель дискурсивної демократії передбачає широку участь ЗМІ в публічних дебатах, які мають формувати громадян до участі в комунікативній спільноті» [38, с. 101–102]. У демократичних суспільствах політичні дискурси підпорядковані правилам риторики та логіці медіа, які часто пропонують готові рішення. Виникає феномен медіатизації мови політики, тобто підпорядкування мові медіа. Другий термін, який заслуговує на увагу, – це важливий інструмент, що використовується в переконливій політичній діяльності. «Мова політики» – це дуже загальний термін, хоча він часто використовується як в літературі, так і в повсякденній мові.

Визначаючи мову політики, слід уточнити, чи йдеться про єдину мову, чи радше слід говорити про мови політики, що охоплюють усні та письмові тексти, які належать до різних різновидів польської мови та жанрів мовлення. До цієї групи належать тексти нормативного характеру, тексти, що використовуються в політичній діяльності, когнітивні та експресивні тексти. «Мова політики» – це умовний термін, що визначає один з різновидів мови, сформований протягом багатьох років, який описує практику політичного життя і орієнтований на реалізацію функції переконання перед інформативною або експресивною функцією. У цьому сенсі до «мови політики» входять лексика, зокрема, слова, словосполучення, фрази, що стосуються політичної діяльності в найширшому розумінні і функціонує аналогічно до термінів: «технічна мова», «медична мова», «спортивна мова». Також термін «політична мова» використовується для опису тих категорій мови, якими користуються різні групи користувачів мови, тобто політики, журналісти, політичні коментатори, прес-секретарі, радники і фахівці з політичного маркетингу, а також, перш за все, пасивні учасники політичного життя. Такий підхід розширює тлумачення терміну [22, с. 145].

Марек Чижевський виокремлює три основні різновиди дискурсу: *publiczny, dyskurs polityki i dyskurs polityczny* [72, с. 21]. Основним поняттям, що використовується в класифікації, є поняття публічного дискурсу. Серед

елементів цього дискурсу автор виокремлює усі повідомлення, доступні для громадськості: інституційні дискурси, які ведуть установи, що надають публічні послуги (офіси, школи, суди), дискурси, пов'язані з певними соціальними групами (літературний дискурс, бізнес-дискурс), а також дискурси засобів масової інформації.

Водночас, політичний дискурс – це частина публічного дискурсу, під яким розуміють висловлювання осіб, що належать до владної еліти, пов'язані з політичними ролями та функціями, які ці особи виконують. М. Чижевський визначає політичний дискурс як «процес комунікації символічних еліт, тобто груп та осіб, які здійснюють владу над засобами масової комунікації, передусім журналістів і політиків, які виконують подвійну роль» [72]. Автор також пропонує використовувати термін «політичний дискурс» для позначення всіх комунікативних подій, що ініціюються і розвиваються в межах дискурсу символічних еліт, але стосуються лише тематичної сфери, пов'язаної з політикою. Політичний дискурс відіграє особливу роль у формуванні соціальної реальності та інтеграції комунікативних практик, що відбуваються в ній. Дискурс повинен бути демократичним, плюралістичним, постійним та універсальним, на відміну від інших актів комунікації, які є більш-менш обмеженими.

Незважаючи на численні відмінності, повідомлення політичного змісту, як правило, об'єднує сильне емоційне забарвлення та орієнтація на масову аудиторію з переважно функцією переконання. Ці повідомлення створюються всіма учасниками комунікаційного процесу в політичній системі. Як зазначає Богдан Вальчак, мова політики є функціональним різновидом загальної мови, що має офіційний характер і слугує для спілкування в соціокультурній сфері з приводу державних справ [53, с. 380].

Сучасний голландський дослідник політичного дискурсу Теун ван Дейк вбачає витoki дисципліни у грецькій традиції риторики, в основі якої лежить мистецтво переконання [35]. Дія, здатна переконати є такою, яка спрямована на те, щоб завоювати прийняття або, принаймні, прихильність одержувача до

змісту, презентованого відправником. Мова політики часто оперує багатозначними термінами, які мають більше одного значення. Серед них виділяються такі терміни, як: *tożsamość narodowa*, *progresywny*, *demokratyczny*, *prawa człowieka*, *solidarność społeczna*, *sprawiedliwość społeczna*, *rząd*, *zaangażowanie* тощо.

Наприклад, політична партія може означати людей, які голосують за партію на конкретних виборах, людей, які є членами партії, людей, які ідентифікують себе з основними ідеями партії, партійних активістів. У свою чергу, термін «національна інтеграція» має багато вимірів: політичний консенсус, широкі комунікаційні та міжособистісні зв'язки, почуття національної приналежності [68, с. 50–61]. Неоднозначні терміни суттєво перешкоджають комунікації через відсутність точності.

Політична мова може мати безліч форм. До основних її різновидів належать мова пропаганди, агітації та дипломатії [36, с. 89–90]. Пропаганда й агітація спрямовані на переконання, проте їхня мета відрізняються: пропаганда орієнтована на досягнення довгострокових результатів, тоді як агітація фокусується на швидких, короткострокових завданнях.

Пропаганда – це одностороння, систематична комунікація, яку зазвичай здійснюють спеціалізовані установи. Агітація, у свою чергу, активно впливає на емоції, часто апелюючи до страхів, злості чи інших негативних почуттів, які хвилюють аудиторію [25, с. 16]. Високі ідеали в агітації згадуються рідше, оскільки на практиці ефективнішими є чіткі, лаконічні меседжі та емоційний вплив. На таких зібраннях головне – не правильність мовлення, а пристрасть, щирість і переконаність.

Мова дипломатії, навпаки, відрізняється узагальненістю, браком конкретики та широким використанням стандартних формулювань. Часто це готові фрази, які змінюють лише відповідно до потреб конкретної ситуації, забезпечуючи нейтральність і точність висловлювань.

Дипломатична промова – це така промова, яка після висловлення позиції залишає відкритою низку можливостей. Це мова, в якій не використовується

слово «ні». Це стиль мовлення, який передбачає вгадування очікувань слухача. «Той, кого запитали, котра година, твердо відповість на запитання. Але демократичний політик піддається спокусі вгадати, котра година найкраще підійде слухачеві» [69].

У процесі переконання вибір аргументів має надзвичайно важливе значення. Різноманіття мовних засобів переконання є широким і залежить від рівня підготовки комунікатора та здатності аудиторії сприймати інформацію. Персуазивний вплив часто включає заклики до аудиторії зайняти певну позицію, пропонує вигідні інтерпретації фактів, нав'язує судження або стратегічно обирає типи аргументації, спрямовані на емоції чи логічне мислення. Емоційні аргументи зазвичай є більш дієвими для людей з нижчим рівнем освіти чи самооцінки, тоді як раціональні аргументи ефективніше впливають на аудиторію з вищим рівнем знань і впевненості в собі.

На практиці найбільш дієвою виявляється інтегрована аргументація, яка поєднує різні підходи, незалежно від того, хто є адресатом повідомлення. У політичному дискурсі часто застосовують риторіку, що базується на створенні образу спільного ворога. Такий підхід характеризується перекиданням провини, навішуванням стереотипних ярликів, уникненням незручних запитань, використанням двозначності, неточності висловлювань і формуванням штучних подій. «Філософія системи» виявляється зручною й корисною через її здатність адаптуватися до політичних цілей у будь-якому напрямі та пояснювати практично будь-які явища. Вона також має особливу привабливість у тому, що завжди забезпечує виправдання: нічого не можна змінити, оскільки система функціонує, а спроби її зруйнувати лише посилюють її захисні механізми [43, с. 34].

Дослідники дедалі частіше звертають увагу на зубожіння мови політики, яке супроводжується зменшенням словникового запасу, високої розмовності, вживанні вульгаризмів, скороченні дистанції між співрозмовниками та відсутності ввічливих конструкцій. Зазначається також посилення тенденції до використання гри слів, жартів та іронії, що часто описується як «карнавалізація

політичного мовлення» [53, 381–382]. Як підкреслює Казімеж Ожуг, це прагнення до мовних ігор і каламбурів, що досягається через використання двозначності мовних елементів [64, с. 108].

Розглядаючи мову політики зважаючи на інструменти переконання, які використовуються, можна виділити дві основні групи: відкриті та приховані засоби. До першої групи належать: використання другої особи наказового способу, наприклад: *Działaj z nami!*, *Podjmij właściwy wybór!*, *Mieszkańcu!* використання фраз, які зобов'язують адресата щось зробити, напр.: *Liczymy na Twój głos!* *Razem możemy zmienić przyszłość!* *Wybór należy do Ciebie!* та висловлювання, що створюють нову реальність, наприклад, *Nowoczesne państwo*, *Polska dla obywateli*, *Tworzymy lepsze jutro*. Приховані смисли повідомлень, з іншого боку, можуть містити конкретні пропозиції. Вони передаються одержувачу свідомо або зовсім ненавмисно. Метафори відіграють неоціненну роль у передачі пропозицій і можуть бути чудовим інструментом для маніпулювання одержувачем. Використання метафор і порівнянь є постійною рисою політичного дискурсу [22, с. 45].

Характеризуючи мову політики, варто відзначити намір прагнення до правдивості. Досвідчені політичні актори усвідомлюють необхідність говорити так, щоб виражати цю інтенцію, тобто вони говорять з переконанням, з упевненістю у своїх словах. Це відображається у таких фразах, як *Z całym przekonaniem twierdzę;* *Wierzę głęboko, że;* *Z pełnym zaufaniem stwierdzam.* Евфемізми також належать до особливо корисних прийомів у політичній промові. Говорячи між рядків, неточність, розпливчастість здаються корисними, коли немає місця для предметної дискусії.

Варто зазначити, що лексика мови сучасної політики є особливо багатою. «Вона включає в себе багато тисяч слів, що стосуються суспільного життя поляків (соціального, економічного, політичного, культурного, релігійного). Використання лексики з різних галузей у цій мові зумовлене особливістю політичної діяльності, яка полягає в управлінні та вирішенні (групових або індивідуальних) проблем суспільства у багатьох сферах життя» [64].

У польській політичній системі мова все частіше стає інструментом безжальної боротьби, дискредитації або навіть приниження опонента. Комунікативна модель політичних акторів базується насамперед на так званій змагальній схемі, яка передбачає конфронтацію між сторонами, взаємні випадки, критику і навіть ворожість. На відміну від моделі обміну, вона не орієнтована на досягнення згоди. Тому в політичному дискурсі найчастіше домінують терміни, що викликають негативні асоціації, від найпростіших: *przemoc, autorytaryzm, konflikt, kryzys, okupacja, walka, wojna*, до дещо новіших: *agent, aferzysta, szpieg, skandal, podatki*. Навіть слово партія не має доброї конотації, а це означає, що мало які політичні угруповання використовують його у своїй назві (найчастіше використовуються терміни-замінники: *ruch, platforma, porozumienie*). Слова з позитивним значенням вживаються в політичному мовленні значно рідше: *pokój, honor, naród*. Негативні терміни однаково стосуються як політичних настроїв і поглядів (*naiwniak, ksenofob, snob*), так і нечесних дій (*korupcyjna prywatyzacja, przestępcza sieć, silna kampania medialna*). «Агресивний, образливий і наклепницький контент є набагато більш впізнаваним, хоча бруталізація мови політики і публічних дискусій не є особливістю лише польської політичної сцени. Варто також відзначити в мові політики явище переоцінки слів. Часто термінологія на позначення цінностей залежить від ідеологічних чи релігійних установок, на яких ґрунтується політична діяльність, і при цьому сильно варіюється» [22].

Сучасний політичний клас охоче використовує популістську риторіку. У цьому різновиді політичної мови ключову роль відіграють апеляції до цінностей (*honor, sprawiedliwość*). Ця мова часто базується на стереотипах і ярликах, які створюють єдине, правильне, часто спрощене бачення світу і «вказують» на те, що є сучасним. У ній домінує комунітаристська риторика – чіткий поділ на «своїх» і «чужих» (як правило, політичних прихильників та опонентів). Висловлювання з популістським підтекстом характеризуються високим ступенем твердості та рішучості, часто містять категоричну оцінку ситуації в державі та політичній системі і нерідко готові сценарії її виправлення (*państwo*

się wali, zdrada narodowa). У цьому різновиді мови часто з'являються специфічні слова: *naród, wspólnota, rzeczywistość, zawód, bezrobocie masowe honor*. У мові з популістським підтекстом переважають вимоги (*pragniemy, oczekujemy*) і зобов'язання (*nie dopuścimy*). Велике значення надається фактам, точніше, розмовам про факти. Також нерідко використовується лестоці аудиторії.

Деякі політики вміло застосовують принципи відбору інформації, характерні для журналістики, формуючи свої промови таким чином, щоб максимально зацікавили цільову аудиторію. Вони акцентують увагу на новинах, які є актуальними, простими для розуміння, значущими для слухачів і часто відповідають їхнім очікуванням або ж дивують. Зазвичай це стосується політичних чи економічних питань, нерідко з негативним відтінком.

Популізм найчастіше виникає через розрив у комунікації між політичними елітами та громадськістю. Його характерною рисою є безвідповідальність за висловлювання. Кризи й інші сучасні політичні процеси сприяють поширенню популізму, який часто виражається через мову, створюючи сприятливі умови для радикальних заяв.

Дослідники також звертають увагу на те, що сучасна політична мова демонструє стійкість до англіцизмів, водночас латинські вирази, колись поширені в польській політиці, поступово зникають. Політики та журналісти нерідко стикаються з труднощами у формулюванні нових явищ політичного життя, що призводить до необережності й відсутності логіки в їхніх висловлюваннях. Крім того, вони часто наслідують риторику більшості, не висловлюючи власної думки.

Політичний дискурс є класом жанрів, пов'язаних із політичною сферою [35]. Як і науковий, освітній чи юридичний дискурси, політичний включає в себе різноманітні жанри, такі як урядові дискусії, парламентські дебати, партійні програми чи виступи політиків. Попри розмитість меж цієї сфери, політичний дискурс залишається продуктом інституцій, як-от уряди, парламенти чи партії.

Важливо, що політичний дискурс формується в інституційному контексті, коли політики діють у своїй професійній ролі. Він вважається таким, якщо через нього реалізується політична дія, наприклад, у рамках управління, законодавчого процесу чи виборчої кампанії [35].

Отже, протягом багатьох десятиліть політичні процеси, мова політиків, інструменти впливу на суспільство, а також взаємозв'язок між владою та політичним мовленням залишаються предметом численних досліджень. Розуміння політичного дискурсу потребує чіткого визначення понять «дискурс» та «політичний дискурс».

Сучасний політичний дискурс часто характеризується тим, що мова підпорядковується логіці медіа. Це веде до зубожіння словникового запасу, розмовності, використання вульгаризмів та скорочення дистанції між комунікатами. Популістська риторика стає популярною, базуючись на апеляціях до емоцій та цінностей, що часто ґрунтуються на стереотипах.

У політичній риторичі активно використовуються метафори, двозначність, гумор та іронія, що сприяє маніпулюванню аудиторією. Мова дипломатії, навпаки, прагне до максимальної формальності та узагальненості. Однак у польській політичній системі мова все частіше стає інструментом агресії, дискредитації опонентів і ведення конфронтації.

Попри загальне збіднення мови, політичне мовлення зберігає свою роль у формуванні соціальної реальності, сприяючи демократичному плюралізму, хоча і часто зі значною часткою негативного впливу.

Отже, у поняття політичної риторики є багатовимірним і поєднує використання мовних засобів для впливу на аудиторію, задля досягнення політичних цілей. Політична риторика є інструментом, за допомогою якого політики формують громадську думку, мотивують своїх прихильників, а також впливають на рішення виборців. Вона є невід'ємною частиною політичного процесу, оскільки дає змогу комунікувати складні ідеї в доступній та переконливій формі.

Серед особливостей політичного дискурсу варто виокремити використання специфічних мовних засобів, таких як метафори, епітети, алегорії, а також маніпулятивних технік, що дають можливість політикам створювати бажаний образ реальності. Політичний дискурс характеризується високим ступенем стандартизації, що обумовлено необхідністю зрозумілості для широкої аудиторії, а також наявністю символів, що апелюють до колективної свідомості.

Отже, політична риторика виступає потужним інструментом впливу на суспільство та досягнення політичних цілей, поєднуючи мовні засоби та риторичні прийоми для формування громадської думки і зміни соціальної поведінки. Вивчення теоретичних основ політичної риторики дозволяє глибше розуміти механізми політичного спілкування та впливу, що є ключовим для аналізу сучасного політичного дискурсу.

2. ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІТИЧНОЇ РИТОРИКИ ПОЛЬЩІ

2.1. Історичний контекст розвитку після 1989 року та особливості польської політичної риторики

Політична мова Республіки Польща (*Trzecia Rzecz Pospolita*) почала активно розвиватися після 1989 року, звільнившись від цензури та обмежень соціалістичної епохи. Її лексичне багатство сформувалося під впливом динамічності польського політичного життя, яке характеризується нестабільністю. Кожні вибори сприяють істотним змінам на політичній арені: виникають нові партії, зникають старі, створюються нові програми тощо.

Політична лексика польської мови є надзвичайно багатого й охоплює різноманітні слова та словосполучення, що відображають різні аспекти життя країни – соціальні, політичні, культурні, релігійні, а також цінності та погляди польського суспільства. Таке різноманіття зумовлене природою політичної та самоврядної діяльності, спрямованої на забезпечення суспільного блага й вирішення актуальних питань громади у різних сферах на системному та індивідуальному рівнях. Різноманітність політичної лексики часто ускладнює або навіть робить неможливою її систематизацію. Політики залежно від тематики й умов виступу, обирають відповідні стилістичні засоби, адаптуючи мову до конкретної ситуації.

Відповідно до широкого розмаїття поглядів на суспільні та державні проблеми політики – зрештою – приходять до згоди переважно на основі розмовних термінів, тому одиниці розмовного стилю відіграють помітну роль у мові політики. Лексика з розмовного стилю також часто використовується для того, щоб зробити повідомлення більш привабливим у своєрідний спосіб, передати певний зміст у простій, ілюстративній формі, пор. *Polski system podatkowy to jak stary samochód – co chwilę wymaga naprawy, a nadal nie działa jak należy.*

Мова політиків містить також багато лексичних одиниць з офіційного стилю, що помітно в багатьох висловлюваннях, наприклад: *bieżące problemy,*

działania na rzecz, z tytułu, priorytet, inicjatywa, na dzień dzisiejszy, w nawiązaniu do, aktywizacja, na terenie, temat do rozwiązania, pilny temat. Усе частіше у висловлюваннях політиків з'являються елементи рекламного стилю. Реклама дедалі більше впливає на мову політики, оскільки поляки поступово звикають до політичного маркетингу, особливо під час виборчих кампаній, як приклад кілька передвиборчих гасел: *Jeden głos, wielka zmiana – głosuj na nas!; Wybierz przyszłość – wybierz nas!; Przyszłość na szóstkę; Głosuj na nas, jesteśmy najlepsi; Z nami Kraków stanie się miastem jutra!*

У політичній мові використовуються юридичні терміни, а також лексика з інших професійних галузей, особливо банківської справи, економіки, менеджменту, охорони здоров'я, освіти, оскільки політики постійно працюють над законами, що охоплюють різні сфери життя. Зокрема, у політичній риторичі знаходимо різноманітні адміністративні терміни, наприклад: *podstawa prawna, dokument urzędowy, organ administracji, zarządzenie, ustawa, przepisy prawa, komisja rewizyjna, regulamin, deficyt budżetowy, nadmierny fiskalizm, niski deficyt w wydatkach bieżących.*

Виразною та окремою категорією в політичній лексиці є ціннісна лексика, яка становить аксіологічний фундамент кожного політика, ідеологічної групи чи політичної партії. Усі політики, представники місцевого самоврядування та аналітики політичної сфери регулярно апелюють до цінностей. Політична мова насичена ціннісними поняттями та постійними деклараціями, хоча б формальними, про їхню першочерговість у політичній діяльності та громадянській поведінці.

А. Сіверська-Чмай у своїй книзі «*Цінності в політиці*» зазначає: «Мова цінностей присутня в усіх формах реалізації політичної мови, адже вона є засобом впливу на ставлення аудиторії. Незалежно від того, чи розглядаємо ми оцінювання в політичній мові як прийняття певної ієрархії цінностей або як підтримку вже існуючої системи, варто визнати, що воно є важливим зв'язком між комунікатором і аудиторією. Якщо відправникові вдається створити

відчуття спільності цінностей з отримувачем, це дає йому змогу розраховувати на увагу та підтримку адресата» [73].

У польському публічному мовленні можна спостерігати різні політичні напрями: від ультраправих, національних, дуже релігійних, які часто викривають християнські цінності, до ліберальних, світських, народних, лівих, соціалістичних і змішаних. Починаючи з 1989 року, ми відзначаємо тут сотні слів на позначення цінностей, пор: *chrześcijańska tożsamość narodu, demokracja, dobro obywateli, edukacja, godne życie, międzyludzka solidarność, miłość ojczyzny, patriotyzm, pluralizm polityczny; pomyślność i szczęście obywateli, prawda, praworządność, rodzina, spokój, sprawiedliwość, tolerancja, praca, wiara, wolność, wrażliwość społeczna, zdrowie* тощо.

Мова польської політики після 1989 року під час опису цінностей характеризується спільним центром, більш узагальненим, наприклад: *praca, godność, dobro wspólne, demokracja, Ojczyzna, samorządność, postęp, rozwój, bezpieczeństwo obywateli*. Ціннісна лексика зрозуміла та сприймається людьми з різними світоглядами і представниками різних політичних течій, оскільки ґрунтується переважно на розмовній польській мові. Це сприяє ефективному управлінню державою та налагодженню діалогу з політичними опонентами. Проте, парадоксально, велика кількість ціннісних термінів у політичних текстах не завадила значній бруталізації польської мови, яка почала проявлятися з кінця 1990-х років. Використання різних образливих висловів, включаючи витончені метафори, у ставленні до політичних суперників стало звичною рисою польської політичної риторики останніх десятиліть [47].

С. Дубіш, Я. Порайська-Помста, Е. Сенковська вказують на лексичний політичний код. Автори для аналізу використовують варшавський публічний політичний дискурс як приклад застосування цього коду. Відповідно науковці виокремлюють чотири тематичні поля: 1) слова, що відображають ієрархію цінностей; 2) позначення суспільно-політичної системи, запровадженої в результаті трансформації; 3) імена, що стосуються людей, пов'язаних з політикою; 4) найменування та оцінювання мови політики [37, с. 132].

Протягом багатьох років польської трансформації політична мова зберігала тенденцію до оцінки за базовою шкалою *добро – зло*. Дії певного політика зазвичай отримують позитивну оцінку від нього самого, його партії та коаліційних партнерів, тоді як усе інше сприймається негативно. Така оцінка зазвичай носить радикальний характер і стосується як політичного опонента, так і його ініціатив. Після 1989 року, на тлі демократичних змін, у Польщі відбувся важливий перехід: від концепції політичного ворога, якого потрібно знищити, до поняття супротивника, з яким слід шукати компроміс. Однак навіть за цих умов політичний опонент залишається об'єктом переважно негативної оцінки.

Характерною рисою всього періоду польської політичної трансформації є використання негативних ярликів, які за своєю природою часто емоційні, стереотипні та раціоналізовані. Вони спрощують образ іншого політика, нерідко принижуючи його людську гідність [46, с. 85–89]. У цьому негативному контексті широко застосовуються іронія, глузування та образливі висловлювання, які стали звичним інструментом політичної риторики, наприклад: *Rząd tak dba o gospodarkę, że nawet nie pozwala jej oddychać. Tylko w Polsce można mieć reformę, której nikt nie rozumie, a mimo to wszyscy ją popierają. Obiecali, że będzie lepiej. Teraz już tylko pytanie – kiedy? Wielki sukces rządu – tak wielki, że nikt go nie zauważył. Myślę, że zrobiliśmy krok w stronę zmian, ale kto wie, może to był krok w stronę przepaści*. Подібні приклади часто з'являються в політичних текстах, адже, як висловилася К. Клосінська, у висловлюваннях політиків «світ має бути чорно-білим, щоб люди не ставили питання, що добре, а що погано [...]» [45].

М. Гловінський, дослідник мови польської політики, вважає створення ярликів проявом мовної маніпуляції, дуже небезпечного, на думку цього дослідника, явища [39, с. 15]. Також науковець звернув увагу на стійкість опозиції «*ты – oni*». Дійсно, протягом усього часу існування Третьої Речі Посполитої ця опозиція зберігалася в польських політичних текстах. Таке

явище достатньо відоме з періоду Польської Народної Республіки, коли визначало переважно стосунки між суспільством (ми) і владою (вони).

Після 1989 року можна помітити загальний відхід від схематичної, своєрідно офіційної та церемоніальної політичної промови, яка була об'єктом великого публічного святкування за часів комуністичної системи. Революція в мові політики також полягала й у тому, що нові політичні тексти швидко втратили свою офіційність і почали наближатися до мови пересічної людини. Ритуальна дистанція дедалі більше руйнується. Після 1989 року в мові політики можна помітити звернення до розмовності, моду на вільну мову, розрив шаблонів офіційності. З цим пов'язана тенденція до пояснення політичних явищ і суспільні процеси за допомогою розмовних метафор і фразеологізмів.

Розмовні метафори, що використовуються в мові сучасної політики, походять з різних предметних галузей, вони переважно реалізують певні схеми: *polityka to teatr*, *polityka to sport*. Порівнюючи різні етапи розвитку мови польської політики після 1989 року помітний занепад політичної мови. Мова політики стає біднішою, втрачає свою елегантність і стає все більш трафаретною та емоційною. Сейм Республіки Польща неодноразово ставав ареною скандальних мовних сцен. Цитуються вульгаризми, образливі слова, примітивні вирази, пласкі вислови або примітивні вірші. М. Чижевський називає мову політики політичним джазом: «Частина суспільства, спостерігаючи грубість, брутальність, відсутність особистої культури і невміння користуватися мовою деяких представників політичної еліти, робить висновок, що це марна трата часу. Деякі політики, однак, культивують простоту мови. Або вони не вміють говорити інакше, або знають, що якщо говоритимуть польською краще, то втратять контакт з електоратом» [32].

У парламентській полеміці, в телевізійних дебатах, у виступах перед журналістами політики не добирають слів. Там панує розмовна мова, присутні і примітивні, побутові слова під час офіційного спілкування. Панівна мода на розмовність у політичних текстах постійно мотивується постмодерністською

нормою спільності. У мові політики ця спільність часто актуалізується, наприклад: *obecna sytuacja przypomina klatkę, w której znajduje się pyton i dwie kury – Samoobrona i LPR, wcześniej czy później wąż pożre kury; to co, robi koalicja to świństwo i marcowy spektakl*. Манера розмовної мови лестить пересічному глядачеві, апелюючи до його найпростішого життєвого досвіду, і є здебільшого є антиінтелектуальною. Це медійна поведінка, і повідомлення, просякнуте розмовними елементами або грубою лексикою, що продається краще. Особливо часто використовуються розмовні метафори, які все більше відсилають до досвіду споживача масової культури, наприклад: *polityczny thriller trwa już kilka dni, brazylijski serial, polityczny dreszczowiec*.

Збіднення мови сучасної політики – це також надмірне використання слів емоційних слів. Дебати політиків у Сеймі та в засобах масової інформації часто закінчуються такими емоційними обмінами. Змістовні елементи тут втрачаються, логічні аргументи відходять на другий план у потоці ситуативних словесних обмінів. Політики часто гніваються і висловлюють свої емоції публічно. Розмовно (і офіційно) кажуть, що політики «діють на нерви». Сьогодні немає дипломатичної стриманості, публічно використовуються агресивні, образливі та вульгарні слова. Використання таких слів у публічному дискурсі є ознакою жорстокої боротьби, а не демократичної конкуренції. Джерелом цих конфліктів є не лише поляризовані погляди на проблеми уряду чи громадської діяльності, але й упередження, стереотипи та розчарування. Їх мовним відображенням є конфліктогенні формули, наприклад: *Wszyscy, którzy krytykują naszą politykę, są w rzeczywistości sojusznikami naszych wrogów. Jeśli nie jesteś z nami, to jesteś przeciwko nam. Nie ma wolności bez porządku, a porządek to nasza wizja. Zamiast rozmawiać o rozwiązaniach, opozycja tylko szuka pretekstów do ataku. Tylko ci, którzy są z nami, mają prawo do decydowania o przyszłości naszego kraju. Nasze rozwiązania to jedyny sposób na ocalenie kraju przed upadkiem*. Лексика з використанням подібних формул є досить широкою: *złodzieje, przestępcy, darmozjady, hochsztapler, cieniasy, bandyta i idiota ekonomiczny, nierób, kłamca, utopijny socjalista, specjalista od afery mostowej, hipokryta*.

Деякі лінгвісти скептично оцінюють перспективи подальшого розвитку мови політики. М. Гловінський виділяє в мові політиків кілька ознак, характерних для новомови. Серед них – дихотомічне сприйняття реальності у форматі «чорне-біле», створення образу ворога, схильність до конспірологічного мислення, зростання агресії, довільне трактування базових термінів, зміна їхніх конотацій і нав'язування їм певного ціннісного змісту [39]. Таким чином, у розвитку політичної мови після 1989 року можна спостерігати певний парадокс. Спочатку вона виникла як протипага комуністичній ідеології, але з часом увібрала в себе чимало елементів риторики правих, лівих і популістів. Хоча демократія в Польщі вже зміцнилася, остаточна оцінка мови політики залишається в руках виборців.

Отже, початок Третьої Речі Посполитої після 1989 року став ключовим для політичної мови Польщі, оскільки відбулися кардинальні зміни у структурі дискурсу, позбавленого соціалістичних обмежень та цензури. Вільна демократична система дала можливість формувати багатий лексичний репертуар, який став відображенням різноманітних політичних та соціальних реалій країни.

Польська політична мова вирізняється великою кількістю стилістичних рівнів, що зумовлено як широкою палітрою політичних ідеологій, так і динамічною зміною політичної сцени, де партії з'являються і зникають після кожних виборів. Це породжує розмаїття в лексиці, яка охоплює терміни з офіційного, розмовного, рекламного та навіть юридичного стилів. Політична мова активно використовує як високий офіційний стиль (з характерними канцеляризмами), так і елементи розмовної мови, що сприяє залученню уваги виборців.

Суттєвою рисою політичної риторики є тенденція до використання розмовних метафор та фразеологізмів, що відображають сучасні тенденції постмодерністської культури і підкреслюють прагнення політиків наблизити мову до пересічного виборця. Після 1989 року відбулося суттєве спрощення та демократизація політичної мови, яка стала доступнішою для широкої аудиторії.

Водночас, це призвело до її збіднення і падіння елегантності, особливо в парламентських дебатах, де мова часто стає агресивною і емоційно забарвленою.

2.2. Основні риторичні стратегії та прийоми

Тема політичної риторики стосується стратегій, що використовуються для створення переконливих аргументів в офіційних публічних дебатах та в повсякденних політичних суперечках. Таким чином, вивчення політичної риторики пов'язане зі сферою політики. Як ми зазначали раніше, політичний дискурс є однією з найбільш інтерактивних форм спілкування і використовує найскладніші методи переконання та аргументації, оскільки його завдання здійснити «вплив на людину з метою спонукати її зробити будь-що (повідомити інформацію, зробити вчинок, змінити свою поведінку) несвідомо або всупереч її власному бажанню, думці, наміру» [3]. Тексти політичного дискурсу побудовані таким чином, що вони набувають необхідного змісту і допомагають отримати бажану реакцію слухачів. У політичному спілкуванні важливим є не стільки повідомлення, скільки його презентація. Якщо дискурс не переконливий, то він не завойовує аудиторію. Успіх виступу залежить від способу управління риторичними інструментами дискурсу.

Вміст повідомлення, спосіб його передавання, час і ставлення тих, хто передає інформацію, є істотними елементами у відносинах із цільовою аудиторією. Таким чином, риторика дискурсу не зводиться тільки до переконання, оскільки вона стала набагато складнішою і охоплює обговорення, демонстрацію, аргументацію, переконання, ухвалення рішення тощо. Однак політичний дискурс повинен мати добре продуману стратегію для досягнення певної мети, а обрані слова надаватимуть необхідний вплив.

Проаналізувавши промови політиків, можна виявити стратегії й тактики аргументації, які вони використовують для того, щоб переконати аудиторію погодитися з їхньою думкою. Під стратегією розуміється усвідомлення ситуації та моделювання методів впливу в процесі досягнення мети спілкування.

Іншими словами, «мовленнєва стратегія – це комплекс мовленнєвих дій, спрямованих на досягнення комунікативної мети» [2]. Серед методів аргументації можна виокремити такі: цитування, повтор, заклик, риторичні запитання

Цитування – політики часто вдаються до цитат відомих діячів, оскільки цей метод допомагає обґрунтувати аргументи і зробити промову більш переконливою.

Президент Польщі А. Дуда інколи покликається на Юзефа Пілсудського, щоб підкреслити ідеї патріотизму та сили духу польського народу: «*Niepodległość nie jest dana raz na zawsze*», – цю думку він використовує, аби нагадати про необхідність постійного захисту суверенітету. У своїх промовах Дональд Туск інколи цитує Леха Валенсу, лідера «Солідарності»: «*Nie ma wolności bez solidarności*», – цю фразу Туск використовує, коли говорить про важливість єдності та спільних дій у вирішенні суспільних проблем. Матеуш Моравецький (Прем'єр-міністр Польщі) часто покликається на Рональда Рейгана, особливо коли йдеться про економічну політику, «*Rząd nie rozwiązuje problemów – rząd jest problemem*», – цю цитату Рейгана він використав, аби підкреслити важливість ліберальних реформ та зниження бюрократії. Роберт Бедронь цитував Нельсона Манделу під час промов на тему рівності та прав людини: «*Żadna osoba nie jest wolna, dopóki wszyscy nie są wolni*», чим він наголошував на важливості боротьби за права меншин. Януш Корвін-Мікке, відомий своїми різкими висловлюваннями, іноді звертається до цитат Фрідріха Августа фон Гаєка, щоб підкреслити свою критику соціалізму, наприклад «*Droga do zniewolenia*» – це цитата, яка стосується його економічних поглядів про шкоду соціалізму та надмірного державного втручання.

Повтор – це техніка впливу, яку часто використовують у політичній риторичі. Оратор фокусує увагу аудиторії на потрібних на його думку речах і не дає словам загубитися. Крім того, аудиторія, залучена у виступ, таким чином стає співавтором дискурсу.

Гасла – простий приклад використання техніки повторення в політиці. Заклик є ефективним способом викликати потрібну реакцію слухачів. Гасла у промовах польських політиків відіграють важливу роль у формуванні політичних меседжів та мобілізації підтримки. Вони використовуються для підкреслення основних цінностей, пріоритетів партії та створення емоційного зв'язку з виборцями. Ось приклади відомих гасел, які звучали з вуст польських політиків останніми роками: Ярослав Качинський (Право і справедливість, ПіС) «*Dobra zmiana*» – цей лозунг став центральним у кампанії ПіС з 2015 року. Він означав обіцянку масштабних реформ та змін у соціальній та економічній політиці країни, спрямованих на покращення життя громадян; «*Polska sercem Europy*» – використовувалося для підкреслення важливості Польщі в Європейському Союзі, одночасно акцентуючи увагу на суверенітеті країни. «*Obronimy Polskę*» – це гасло було популярним у передвиборчій кампанії 2020 року, де Дуда обіцяв захистити традиційні цінності, національну ідентичність та безпеку Польщі; «*Rodzina 500+*» – лозунг, пов'язаний із популярною соціальною програмою, яка передбачає щомісячну фінансову допомогу для родин з дітьми. Це стало символом підтримки сімей та демографічної політики.

«*Silna Polska w Europie*» – гасло, що підкреслювало проєвропейську орієнтацію партії та прагнення зміцнити позиції Польщі в Європейському Союзі; «*Jutro bez strachu*» – це гасло відображало бажання створити країну, в якій громадяни почуватимуться впевнено і безпечно, з акцентом на економічну стабільність та соціальні права.

«*Walka o polską gospodarkę*» – гасло використовувалося під час пандемії COVID-19 для підкреслення заходів уряду, спрямованих на підтримку бізнесу та економіки; «*Polska wstała z kolan*» – лозунг, який символізує відновлення гордості та сили Польщі після років компромісів на міжнародній арені. «*Wolność, Własność, Sprawiedliwość*» – це головне гасло Конфедерації, яке відображає їхню ідеологію: захист економічної свободи, приватної власності та мінімізації державного втручання; «*Stop podatkom!*» – використовується для критики податкової політики та обіцянки зниження податків.

Риторичні запитання дають можливість оратору утримувати та контролювати увагу присутніх. А запитання, яке вже містить в собі відповідь, завжди викликає бажаний ефект. Риторичні запитання є ефективним інструментом у промовах польських політиків. Вони допомагають підсилити аргументацію, привернути увагу слухачів та створити емоційний вплив. Ось кілька прикладів використання риторичних запитань у промовах відомих польських політиків: У своїх промовах Я. Качинський часто звертається до національних почуттів і використовує риторичні запитання, щоб викликати патріотичні настрої: «*Czy naprawdę chcemy być narodem drugiej kategorii?*» – це запитання спрямоване на підсилення почуття національної гордості та боротьби за суверенітет; «*Czy mamy zgodzić się na dyktat Brukseli?*» – використовується для підкреслення необхідності захисту національних інтересів Польщі від тиску ЄС.

А. Дуда часто використовує риторичні запитання для підкреслення важливості традиційних цінностей: «*Czy chcemy, aby przyszłe pokolenia żyły w świecie bez wartości?*» – це питання акцентує увагу на важливості збереження сімейних і християнських цінностей; «*Czy Polska nie zasługuje na szacunek?*» – використовується для підкреслення важливості захисту міжнародного іміджу країни.

Д. Туск часто використовує риторичні запитання, щоб критикувати політичних опонентів і акцентувати увагу на проблемах в країні: «*Czy Polacy naprawdę chcą żyć w państwie autorytarnym?*» – це питання підкреслює небезпеку авторитаризму та втрати демократичних свобод; «*Czy możemy milczeć, gdy niszczona jest demokracja?*» – використовується, щоб мотивувати громадян до активних дій на захист демократії. М. Моравецький використовує риторичні запитання для акцентування уваги на успіхах уряду та викликах, з якими стикається країна: «*Czy mamy prawo pozostawić naszych przedsiębiorców samych sobie?*» – це запитання підкреслює необхідність підтримки малого та середнього бізнесу. «*Czy Polska nie zasługuje na więcej?*» – використовується для підсилення прагнення до економічного зростання та соціальних реформ.

Риторичний аналіз має стосуватися трьох окремих моментів мовленнєвого втручання, кожен з яких поєднує в собі структуру та дію певним чином і, отже, слугує окремою цариною для інтерпретації:

- 1) риторичний контекст;
- 2) риторичний аргумент;
- 3) риторичні ефекти.

Риторичний контекст пов'язаний з умовами, що призводять до мовленнєвої ситуації. Інтерпретація риторичного контексту включає в себе визначення історичного часу і місця виступу, винятковості, на яку він є відповіддю (сприймана проблема), та інші ширші обставини. Час і місце виступу часто містять у собі свій власний ступінь обмежень і можливостей, коли мовець зобов'язаний передати певний тип дискурсу певній аудиторії, виступаючи, наприклад, на прес-конференції, на партійних конференціях, з політичним інтерв'ю тощо. Зазначення загального випадку допомагає визначити, що очікується від доповідача і яких угод зазвичай дотримуються. Ефективне втручання часто розробляється відповідно до визнаних формул, які забезпечують його сприйняття як правильну промову щодо цього випадку. Ця відповідність ситуації обмежує виступ доповідача певним форматом, але також дає «можливість характеризувати конкретну розмову з конкретними цілями (звернутися з проханням, втішити тощо)» або більш глобальними, такими як встановлення контакту з аудиторією, прояв і підтримання влади [2, с. 28].

Риторичний аргумент – це форма переконання, що використовує мовні засоби та логічні побудови, щоб вплинути на думки, емоції або дії аудиторії. Риторичний аргумент опирається не тільки на логічну аргументацію, але й на емоційні та етичні апеляції. Він часто зустрічається у політичних промовах, рекламі, журналістиці та публічних дебатах. Риторичний аргумент зазвичай включає три основні елементи, які були визначені ще Аристотелем:

Етос (Ethos) – апеляція до авторитету та довіри. Використовується для того, щоб показати, що промовець є компетентним і заслуговує на довіру.

Наприклад: *«Як президент із 20-річним досвідом, я знаю, що ми можемо досягти більшого для нашої країни».*

Пафос (Pathos) – апеляція до емоцій аудиторії. Мета – викликати співчуття, страх, гнів або ентузіазм, щоб спонукати до дій. Наприклад: *«Якщо ми зараз не захистимо нашу свободу, що залишимо нашим дітям?»*

Логос (Logos) – апеляція до логіки та розуму. Використовує докази, факти, статистику або логічні міркування для переконання. Наприклад: *«Дослідження показують, що зниження податків сприяє економічному зростанню».*

Серед прикладів риторичних аргументів у політичних промовах можемо виокремити: *«Як президент, обраний на служіння народу, я зобов'язаний захищати інтереси кожного громадянина Польщі»* – це використання етосу, де А. Дуда підкреслює свою роль і відповідальність. *«Чи готові ми дозволити, щоб наша країна стала об'єктом зовнішнього тиску? Пам'ятаймо, що наші предки боролися за свободу Польщі, і тепер наша черга захищати її»* – тут використовується Я. Качинським пафосу для пробудження патріотичних почуттів та мотивації громадян. *«Згідно з даними Центрального статистичного управління, економіка Польщі зросла на 4% за останній рік. Це показує, що наші реформи приносять результати»* – використання логосу М. Моравецьким через звернення до статистики та фактів для підкріплення своїх аргументів.

Тут традиційні класифікації риторики слугують для інтерпретації того, як дискурс визначає ситуацію та усуває сприйняті обмеження, щоб відкрити можливість для ефективної аргументації. Це той момент, коли ідеї перетворюються на аргумент для аудиторії (і часто більш ніж однієї аудиторії). Нарешті, оцінка риторичних ефектів включає інтерпретацію зміни ситуації після виступу, тобто, з'являється можливість відзначити, чи були подолані будь-які обмеження і чи стали можливими певні дії. Такі ефекти можуть бути негайними (такими, що провокують рішення або форму поведінки) і більш тривалими.

Існують й інші методи, що використовуються в політичній риторичі, однак, найефективнішими є лінгвістичні прийоми, такі як мовна метафора, непрямі мовні акти, пресупозиції та інші. Ці засоби допомагають політикам ефективніше донести свої ідеї, підсилити аргументи та створити емоційний вплив на аудиторію. Розглянемо приклади цих мовних стратегій у контексті польських політичних промов.

Мовна метафора – це використання слів або фраз у переносному значенні для створення яскравого образу чи пояснення складної ідеї простими словами. Приклади: «*Polska wstała z kolan*» – ця метафора символізує відновлення сили та гордості Польщі після років залежності або «приниження». Я. Качинський використовує цей образ, щоб підкреслити, що під керівництвом ПіС Польща повертає собі самостійність і незалежність. «*Nasza demokracja jest pod ostrzałem*» – використовуючи військову метафору, Д. Туск намагається підкреслити загрозу, яку, на його думку, становлять дії уряду ПіС для демократії в Польщі. «*Nasza gospodarka jest motorem Europy*» – ця метафора підкреслює, що польська економіка є однією з рушійних сил економічного зростання в ЄС.

Непрямі мовні акти – це висловлювання, в яких справжній намір промовця не збігається з букввальним значенням сказаного. Політики часто використовують непрямі мовні акти, щоб висловити критику або похвалу, не називаючи речі прямо. Наприклад, «*Niektórzy chcieliby, abyśmy byli tylko biernym członkiem Unii Europejskiej*» – насправді Дуда натякає на критиків його політики, які вважають, що Польща повинна йти на поступки Брюсселю. «*Czy naprawdę wszyscy musimy zgadzać się na takie traktowanie?*» – тут Бедронь використовує запитання, щоб непрямим чином критикувати урядову політику, не називаючи конкретних осіб чи дій. «*Państwo wie lepiej, jak żyć naszym życiem?*» – це непрямий мовний акт, що натякає на надмірне втручання уряду в особисте життя громадян.

Пресупозиції – це приховані припущення, які не висловлюються прямо, але приймаються як факт у контексті висловлювання. Пресупозиції дозволяють політикам формувати думку аудиторії, впливаючи на її уявлення про реальність.

Наприклад: «*Kiedy odzyskaliśmy pełną wolność, zaczęliśmy budować silną Polskę*» – пресупозиція тут полягає в тому, що до приходу ПіС до влади Польща не була повністю вільною чи сильною. «*Nasza reforma sądownictwa przywraca sprawiedliwość*» – пресупозиція полягає в тому, що до проведення реформи в польській судовій системі не було справедливості. «*Jeżeli nie powstrzymamy tej władzy, przyszłość naszych dzieci będzie zagrożona*» – пресупозиція тут – нинішня влада веде до небезпечного майбутнього для країни.

Таким чином, політична риторика є потужним інструментом впливу, що використовує широкий спектр стратегій і прийомів для переконання аудиторії. Основною метою політичного дискурсу є вплив на свідомість і поведінку людей, часто навіть проти їхніх власних уподобань.

Політики активно застосовують різноманітні риторичні техніки, серед яких виділяються цитування, повторення, гасла та риторичні запитання. Такі методи допомагають акцентувати увагу на ключових повідомленнях, створюючи емоційний зв'язок з аудиторією і підсилюючи аргументи. Риторичні стратегії включають також використання етосу, пафосу та логосу – традиційних засобів аргументації, що апелюють до авторитету, емоцій або логіки. Це дає можливість політикам адаптувати свої виступи до різних цільових аудиторій та ситуацій, підсилюючи вплив своїх слів на слухачів.

Крім того, політики активно використовують мовні метафори, непрямі мовні акти та пресупозиції, що дає змогу їм створювати більш образні та багатозначні повідомлення. Це робить їхні виступи не лише більш переконливими, але й емоційно насиченими, сприяючи побудові необхідної реакції аудиторії.

Отже, ефективне застосування риторичних стратегій у політичних промовах забезпечує не лише підтримку аудиторії, а й формування позитивного іміджу політика, що є ключовим для досягнення його комунікативних і політичних цілей.

Таким чином, здійснено історичний контекст розвитку польської політичної риторики після падіння комуністичного режиму в 1989 році, який

знаменував початок Третьої Речі Посполитої. Цей період став ключовим для політичної мови Польщі, оскільки відбулися кардинальні зміни у структурі дискурсу, позбавленого соціалістичних обмежень та цензури. Вільна демократична система дала можливість формувати багатий лексичний репертуар, який став відображенням різноманітних політичних та соціальних реалій країни.

Польська політична мова вирізняється великою кількістю стилістичних рівнів, що зумовлено як широкою палітрою політичних ідеологій, так і динамічною зміною політичної сцени, де партії з'являються і зникають після кожних виборів. Це породжує розмаїття в лексиці, яка охоплює терміни з офіційного, розмовного, рекламного та навіть юридичного стилів. Політична мова активно використовує як високий офіційний стиль (з характерними канцеляризмами), так і елементи розмовної мови, що сприяє залученню уваги виборців.

Особливу роль відіграє ціннісна лексика, яка є аксіологічною основою політичного дискурсу. Політики, незалежно від ідеологічної приналежності, постійно апелюють до таких понять, як демократія, свобода, справедливість, патріотизм, соціальна солідарність, що дозволяє будувати емоційні зв'язки з аудиторією. Водночас, лексика часто набуває емоційного забарвлення, сприяючи поляризації суспільства через використання ярликів, глузування та негативних оцінок політичних опонентів.

Суттєвою рисою політичної риторики є тенденція до використання розмовних метафор та фразеологізмів, що відображають сучасні тенденції постмодерністської культури і підкреслюють прагнення політиків наблизити мову до пересічного виборця. Після 1989 року відбулося суттєве спрощення та демократизація політичної мови, яка стала доступнішою для широкої аудиторії. Водночас, це призвело до її збіднення і падіння елегантності, особливо в парламентських дебатах, де мова часто стає агресивною і емоційно забарвленою.

Політична мова Польщі відображає як демократичні здобутки країни, так і внутрішні протиріччя, що проявляються у жорстокій політичній конкуренції. Загалом, трансформація політичної риторики після 1989 року демонструє тенденцію до спрощення, емоціоналізації та використання стратегій, що підкреслюють відмінність між «своїми» та «чужими», тим самим сприяючи подальшій поляризації польського суспільства.

Основні риторичні стратегії та прийоми, які використовуються у політичній риториці, включають апеляцію до емоцій (патос), звернення до авторитету (етос) та логічні аргументи (логос). Серед найпоширеніших прийомів можна виділити антитезу, риторичні запитання, гіперболу, повторення, використання негативних оцінок щодо опонентів та позитивних — щодо власних позицій. Риторичні стратегії націлені на створення впевненості у правоті промовця, консолідацію прихильників та дискредитацію опонентів.

3. ЛІНГВІСТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПРОМОВ ПОЛЬСЬКИХ ПОЛІТИКІВ

3.1. Риторичний та змістовий аналіз інавгураційних промов

Броніслава Коморовського та Анджея Дуди

Публічні та інавгураційні промови відображають політичні переконання та бачення глав и держави щодо майбутнього розвитку країни. Інавгураційні виступи мають переважно символічний характер, часто обмежуючись виголошенням присяги, що знаменує початок президентських повноважень. Однак, важливим є не лише церемоніальний аспект, а й зміст виступів, де висвітлюються позиції щодо економічних, політичних, геополітичних питань, міжнародного співробітництва, а також цінностей, яких дотримується лідер. У таких промовах президент декларує свої принципи, часто підсумовуючи передвиборчі обіцянки. Кожна частина промови має програмний характер, оскільки президент як суб'єкт зовнішньої політики визначає ключові меседжі щодо її реалізації.

Інавгураційна промова характеризується урочистим стилем, монологічною формою, зверненням до широкої аудиторії та відображенням актуальних і важливих для народу ідей [6, с. 12]. Вона фактично є політичним актом, спрямованим на інтеграцію суспільства та формування національно-патріотичної самоідентифікації [7, с. 135]. Через інавгураційну промову громадянам передається бачення майбутнього напрямку розвитку країни, суть і характер політичного курсу, а також ставлення нового президента до актуальних викликів [7, с. 136].

Ключовим елементом інавгураційної промови є звернення до цінностей [6, с. 110]. Її мета містить інформативний, оцінний та імперативний аспекти, що дозволяє одночасно повідомляти про політика й його політичний курс, оцінювати важливі події та стимулювати до дії [8, с. 44].

Традиційно структура такої промови складається зі вступу, подяки громадянам за довіру та попередньому керівнику – за його роботу, окреслення політичного курсу та завершення [5, с. 13]. Вона має деякі спільні риси з

агітаційними промовами, зокрема заклики підтримати нового президента та його політичну програму. При аналізі інавгураційної промови важливо звертати увагу на способи початку та завершення, основну ідею, ключові слова та інші стилістичні прийоми.

Промова в Польщі виголошується в день вступу президента на посаду, невдовзі після складення ним присяги перед Національними зборами в урочистій і дуже офіційній обстановці. Це особлива подія, оскільки президент, «[...] будучи одноосібною владою і – через специфіку своєї посади – медійною владою, є найбільш пізнаваним елементом польської політичної системи серед громадян. У певному сенсі він об'єднує суспільство, будучи уособленням держави і концентруючи в своїй особі її велич» [40, с. 225].

Для аналізу політичних промов, зокрема інавгураційних, ми обрали промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди.

Броніслав Коморовський переміг у другому турі президентських виборів 2010 року в Польщі, здобувши перемогу над своїм головним суперником Ярославом Качинським. Вибори відбулися в контексті трагічної катастрофи літака під Смоленськом, внаслідок якої загинув тодішній президент Польщі Лех Качинський. Броніслав Коморовський склав присягу як президент Польщі 6 серпня 2010 року. Привітавши всіх присутніх у залі Сейму, Президент розпочав свою промову словами: «*Trudno ukryć wzruszenie, gdy staje się w takiej chwili w tym miejscu, gdzie bije serce polskiej demokracji*» (Важко приховати свої емоції, стоячи в такий момент у місці, де б'ється серце польської демократії) [80]. Поєднання влади з обов'язками стало майже символічним у подальші роки президентства Коморовського. Коморовський висловлює глибокі емоції, що відображає значущість моменту для нього особисто та для нації: «*Dostępuję dziś wielkiego zaszczytu i przyjmuję dzisiaj wielkie zobowiązanie [...] Gorąco pragnę pobudzić do aktywności obywatelskiej wszystkich zniechęconych czy obojętnych, bo przecież stan spraw publicznych wpływa istotnie na losy nas wszystkich*» (Сьогодні я маю велику честь взяти на себе велике зобов'язання [...] Щиро бажаю стимулювати всіх тих, хто зневірився чи збайдужів до громадянської

активності, адже стан суспільних справ суттєво впливає на долю кожного з нас) [80]. Це створює атмосферу близькості між ним і громадянами.

Президент наголошує на важливості пам'яті про жертв катастрофи, демонструючи шанобливе ставлення до національних травм і прагнення до єдності: *«Obejmuję najwyższy urząd Rzeczypospolitej po wyborach, które nastąpiły w szczególnych okolicznościach, gdy Polska musiała stawić czoła wielkiej narodowej tragedii. Gdy w katastrofie pod Smoleńskiem zginął Prezydent Lech Kaczyński i jego małżonka, gdy zginęli reprezentanci elit państwowych i wybitni przedstawiciele polskiego życia publicznego i społecznego. To była nasza wspólna tragedia, wspólna żałoba, która naznaczyła nas smutkiem i dotkliwym bólem. Ale też pokazała nam wszystkim, że nasze społeczeństwo i nasze państwo tej wielkiej próbie sprostało. Sprostala jej polska demokracja, polska Konstytucja»* (Я вступаю на найвищу посаду Республіки після виборів, які відбулися за особливих обставин, коли Польщі довелося пережити велику національну трагедію. Коли в авіакатастрофі під Смоленськом загинув Президент Лех Качинський та його дружина, коли загинули представники державної еліти та видатні представники польського громадського та суспільного життя. Це була наша спільна трагедія, наша спільна жалоба, яка позначила нас смутком і гострим болем. Але вона також показала всім нам, що наше суспільство і наша держава витримали це велике випробування. Польська демократія і польська Конституція вистояли) [80].

У своїй промові Б. Коморовський підкреслює значення Конституції, закликає до співпраці між гілками влади, партіями та громадянським суспільством: *«Litera i duch Konstytucji głoszą, że Rzeczpospolita jest dobrem wspólnym wszystkich jej obywateli. Państwo polskie jest naszym wspólnym domem. Powinno być dobrze zarządzane, praworzędne i demokratyczne; powinno stwarzać wszystkim obywatelom warunki do materialnego i duchowego rozwoju»* (Буква і дух Конституції проголошують, що Республіка є спільним благом усіх її громадян. Польська держава – це наш спільний дім. Вона повинна бути добре керованою,

законослухняною і демократичною, створювати умови для матеріального і духовного розвитку всіх громадян) [80].

Його гасло «Zgoda buduje» стало одним із ключових принципів його політики: «*Nie trzeba mnożyć lęków i zamykać się w sobie, trzeba ufnie spojrzeć w przyszłość. Świadoma swych możliwości postawa czynić nas będzie mocnymi i dojrzałymi do podjęcia czekających Polskę wyzwań. Dlatego w trakcie kampanii wyborczej tak często powtarzałem «Zgoda buduje». Bo właśnie do sprostania tym wyzwaniom jest ona nam absolutnie niezbędna»* (Не потрібно примножувати страхи і замикатися в собі, а з упевненістю дивитися в майбутнє. Свідоме ставлення до себе зробить нас сильними і достатньо зрілими, щоб відповісти на виклики, які чекають на Польщу. Саме тому я так часто повторював під час виборчої кампанії: «Згода будує». Бо саме для того, щоб відповісти на ці виклики, вона нам абсолютно необхідна) [80].

Броніслав Коморовський у зверненні посилався на електоральну легітимність, яка забезпечує високу позицію президента в політичній системі, пов'язана з сильнішим суспільним мандатом і робить главу держави незалежним від інших органів влади. Президент говорить про необхідність згуртування навколо спільних цінностей, підкреслюючи значення історії та національних традицій: «*Musimy budować mosty, które łączą, a nie mur, który dzieli»* (Нам потрібно будувати мости, які з'єднують, а не стіну, яка розділяє) [80].

Далі у своїй промові Броніслав Коморовський висловив прагнення до зміцнення відносин із ключовими союзниками – США, ЄС, НАТО. Польща позиціонується як країна, що захищає свободу та права людини у світі: «*Polska ma być liderem w Europie Środkowej i wschodzącą gwiazdą Europy»* (Польща стане лідером у Центральній Європі та висхідною зіркою в Європі) [80]. Окрім цього президент наголошував на необхідності змін у Польщі та кроків, які необхідно зробити для цього. Зміни необхідні для забезпечення розвитку і процвітання країни в прагненні до величі: «*Jest jeszcze wiele do zrobienia. Istnieje jeszcze szereg niezaspokajanych w dostatecznym stopniu potrzeb, każdy z nas mógłby*

wyтіenіć różne» (Ще багато чого треба зробити. Існує ще низка потреб, які недостатньо задовольняються, кожен з нас може перерахувати різні) [80]. Основну увагу приділено підтримці вразливих груп, подоланню бідності, створенню можливостей для всіх: *«Chodzi o powszechny dostęp do systemu pomocy prawnej, nieodpłatnej dla osób niezamożnych, ubogich. Wierzę, że wspólnie możemy wiele w tych sprawach naprawdę wiele zrobić, wiele zdziałać» (Йдеться про універсальний доступ до системи безоплатної правової допомоги для незаможних, бідних людей. Я вірю, що разом ми дійсно можемо багато чого зробити в цих питаннях, і зробити дуже багато) [80].* Згадка про безкоштовну правову допомогу для малозабезпечених і рівні права для жінок і чоловіків демонструє його орієнтацію на соціальну рівність.

Президент заявляє про готовність до конструктивної співпраці з опозицією і представниками різних світоглядів, що підкреслює його прагнення до плюралізму: *«Jako prezydent, deklaruje wolę takiej współpracy, nie tylko na forum powołanej już przeze mnie Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Będę szukał także innych sposobów na budowanie forum wymiany myśli, poglądów i szukania tego, co może być wspólnym fundamentem polskiej polityki» (Як Президент, я заявляю про свою волю до такої співпраці не лише на форумі Ради національної безпеки, який я вже створив. Я також шукатиму інші шляхи створення форуму для обміну ідеями, поглядами та пошуку того, що може стати спільною основою польської політики) [80].*

Президент підкреслює важливість розвитку освітньої системи як основи для стабільного та процвітаючого майбутнього Польщі. Він визнає, що у світі, де технології та знання постійно змінюються, саме освіта має стати тим інструментом, який забезпечить польським громадянам рівні можливості та готовність до викликів XXI століття: *«Inwestowanie w młode pokolenia to inwestowanie w przyszłość. Edukacja musi nadążać za zmieniającymi się realiami, a nasze szkoły i uczelnie muszą być gotowe na wyzwania XXI wieku» (Інвестиції в молоде покоління – це інвестиції в майбутнє. Освіта повинна йти в ногу з мінливими реаліями, а наші школи та університети мають бути готовими до*

викликів 21-го століття) [80]. Другим важливим пріоритетом є інвестиції в наукові дослідження та інновації. Коморовський наголошує, що для того, щоб Польща не відставала від провідних країн, їй необхідно більше інвестувати в наукові дослідження, розвитку стартапів та інноваційних технологій: «*Bez nowoczesnej nauki i innowacji Polska nie zdoła utrzymać konkurencyjności na rynku międzynarodowym*» (Без сучасної науки та інновацій Польща не зможе залишатися конкурентоспроможною на міжнародному ринку) [80]. Коморовський також акцентує увагу на необхідності розвитку культурного сектору, зокрема збереження польської культурної спадщини та підтримка сучасного мистецтва. Культура стає важливою частиною соціальної політики, адже вона сприяє формуванню національної ідентичності та приваблює туристів: «*Kultura jest jednym z fundamentów naszej tożsamości, a jej rozwój to inwestowanie w naszą przyszłość*» (Культура є однією з основ нашої ідентичності, а її розвиток - це інвестиція в наше майбутнє) [80]. Важливий аспект промови – інвестиції в інфраструктуру. Коморовський зазначає, що для стабільного розвитку країни необхідно модернізувати транспортну та енергетичну інфраструктуру, розвивати міське середовище, щоб Польща стала не тільки економічно розвинутою, але й комфортною для життя: «*Inwestowanie w infrastrukturę to inwestowanie w jakość życia naszych obywateli*» (Інвестиції в інфраструктуру – це інвестиції в якість життя наших громадян) [80]. Відповідно, президент визначає ключові пріоритети – інвестиції в освіту, науку, культуру та інфраструктуру, що відповідає вимогам сучасності.

Декларація про активну участь у проведенні зовнішньої політики Польщі відкриває частину промови Броніслава Коморовського щодо відносин з іншими країнами. Коморовський підкреслює важливість участі Польщі в Європейському Союзі, вважаючи це ключовим напрямом зовнішньої політики Польщі. Євроінтеграція для Коморовського не є лише питанням економічного зростання, але й важливою частиною забезпечення безпеки та стабільності. Він наголошує на важливості співпраці з ключовими європейськими партнерами Польщі, зокрема з Німеччиною та Францією в рамках Трикутника

Веймарського: *«Jako członek Unii Europejskiej, Polska ma obowiązek nie tylko korzystać z przywilejów, ale i odpowiedzialnie współtworzyć przyszłość Europy. Tylko przez ścisłą współpracę z naszymi najbliższymi sąsiadami, w tym w ramach Trójkąta Weimarskiego, Polska może wpływać na europejskie decyzje»* (Як член Європейського Союзу, Польща має обов'язок не лише користуватися його привілеями, але й відповідально творити майбутнє Європи. Тільки завдяки тісній співпраці з нашими найближчими сусідами, в тому числі у Веймарському трикутнику, Польща може впливати на європейські рішення) [80]. Окрім цього він наголошує на важливості збалансованої зовнішньої політики Польщі, яка включає як підтримку трансатлантичної єдності з США, так і прагнення до діалогу з Росією. Він вважає, що Польща повинна мати відкриті канали для діалогу з Росією, навіть у контексті складних і суперечливих відносин між країнами. Однак це не означає ослаблення зв'язків з НАТО чи США: *«Polska, będąc członkiem NATO, nigdy nie będzie rezygnować z naszej współpracy z USA. Jednocześnie musimy prowadzić dialog z Rosją, bo tylko w ten sposób możemy zapewnić bezpieczeństwo w regionie»* (Як член НАТО, Польща ніколи не відмовиться від співпраці зі США. Водночас ми повинні підтримувати діалог з Росією, оскільки тільки так ми можемо забезпечити безпеку в регіоні) [80]. Президент Коморовський також зазначає, що Польща активно бере участь у міжнародних місіях та ініціативах, спрямованих на забезпечення колективної безпеки та стабільності: *«Nasze zaangażowanie w NATO nie ogranicza się tylko do udziału w misjach. Polska ma jasno określone cele w zakresie obronności, które realizujemy w ramach Sojuszu»* (Наше залучення до НАТО не обмежується участю в місіях. Польща має чітко визначені оборонні цілі, які ми реалізуємо в рамках Альянсу) [80].

У своїй промові Броніслав Коморовський також звертається до важливості нового розуміння патріотизму. Зокрема, він використовує поняття «патріотизм праці», який на його думку є основою сучасного патріотизму, що передбачає щоденну відповідальність громадян за майбутнє своєї країни через працю, відданість та зусилля в усіх сферах життя. Це означає, що патріотизм не

обмежується лише героїчними вчинками чи великими досягненнями в періоди криз чи воєн, а є постійним і систематичним вкладом кожного громадянина у процвітання нації: «*Prawdziwy patriotyzm to codzienna praca, wysiłek wnoszony w rozwój naszej ojczyzny. Poczucie odpowiedzialności za naszą przyszłość to nie tylko chwilowe zrywy, ale trwały wysiłek każdego z nas*» (Справжній патріотизм – це щоденна праця, зусилля, які ми докладаємо для розвитку нашої Батьківщини. Почуття відповідальності за наше майбутнє – це не миттєвий порив, а постійні зусилля кожного з нас) [80].

Б. Коморовський також звертається до проблеми колективної відповідальності, що виявляється не тільки у кризових ситуаціях, але й у звичайних аспектах суспільного життя, таких як забезпечення соціальної рівності, розвиток економіки, участь у громадських ініціативах: «*Nie ma prawdziwego patriotyzmu bez troski o codzienność. Każdy z nas, poprzez swoje działania, decyzje i zaangażowanie, przyczynia się do budowania lepszej Polski. Tylko wspólne wysiłki mogą zapewnić nam sukces*» (Не існує справжнього патріотизму без турботи про повсякденне життя. Кожен з нас своїми діями, рішеннями та відданістю робить свій внесок у побудову кращої Польщі. Тільки спільні зусилля можуть забезпечити наш успіх) [80].

Окрім цього, президент підкреслює важливість єдності в повсякденному житті, не тільки в моменти національних чи міжнародних криз. Він закликає громадян Польщі до співпраці, взаємодії та підтримки один одного не лише в складні часи, але й у повсякденних обставинах. Це взаєморозуміння і співпраця мають бути основою соціальної згуртованості, що забезпечує стабільний розвиток країни: «*Współpraca nie powinna być ograniczona do chwil kryzysowych. To w codziennym życiu, w pracy, w relacjach międzyludzkich, w odpowiedzialności za dobro wspólne, Polska powinna zbudować swoją przyszłość*» (Співпраця не повинна обмежуватися кризовими моментами. Саме у повсякденному житті, на роботі, у міжособистісних стосунках, у відповідальності за спільне благо Польща повинна будувати своє майбутнє) [80].

Наприкінці своєї промови Коморовський наголошує на своєму бажанні бути модератором в польському політичному та суспільному житті, тобто на лідерстві, яке не нав'язує свою волю, а перш за все координує, регулює взаємодію між різними групами та інтересами. Він підкреслює, що головною його метою є забезпечення гармонії в країні, що дозволяє Польщі рухатися вперед, враховуючи потреби та побажання широких соціальних верств: *«Moim zadaniem jest łączenie, nie dzielenie. Jestem liderem, który stawia na współpracę, nie na konflikt. Moja rola polega na tym, aby reprezentować każdego obywatela, niezależnie od jego przynależności politycznej, społecznej czy regionalnej»* (Моя робота – об'єднувати, а не розділяти. Я лідер, який зосереджується на співпраці, а не на конфлікті. Моя роль – представляти кожного громадянина, незалежно від його політичної, соціальної чи регіональної приналежності) [80].

Завершення промови Коморовського виразно акцентує на важливості віри в себе і свою країну. Він звертається до почуттів патріотизму та гордості за Польщу, закликаючи до щоденної праці на благо батьківщини. Це сильний заклик до національної єдності і спільного руху вперед, незважаючи на труднощі. Президент, таким чином, прагне надихнути польське суспільство на активну участь у розвитку країни, сприяючи зростанню її внутрішньої сили і самоусвідомлення: *«Wierzę w polską drogę. Wierzę, że można iść nią odważnie i śmiało do przodu. Wierzę w Polskę. Wierzę w patriotyzm codziennego trudu, codziennej pracy. Co więcej, wierzę w nasze polskie umiejętności i zdolności, bo po prostu wierzę w nas, Polaków»* (Я вірю в польський шлях. Я вірю в те, що треба йти ним сміливо і відважно вперед. Я вірю в Польщу. Я вірю в патріотизм щоденних труднощів, щоденної праці. Більше того, я вірю в наші польські навички та здібності, тому що я просто вірю в нас, поляків) [80].

Інавгураційну промову Броніслава Коморовського на посаді президента слід розцінювати як дуже статичну, виважену і конкретну. Президент не вживає зайвих слів, але точно доносить до слухачів послідовну інформацію. З промови вимальовується образ глави держави, який дбає про побудову діалогу з усіма поляками і прагне змін на благо своїх співвітчизників, відповідно до їхніх

очікувань, які вони висловили на президентських виборах. Загалом, промова Броніслава Коморовського не тільки визнає важливість єдності та національної відповідальності, але й пропонує шлях до стабільного розвитку країни через об'єднання політичних і соціальних сил, інвестиції в освіту та інфраструктуру, а також через глибоку віру у можливості Польщі та її громадян.

Анджей Дуда виграв другий тур президентських виборів 2015 року, перемігши Броніслава Коморовського. Церемонія присяги відбулася 6 серпня 2015 року. Президент розпочав свою промову з низки подяк: за присутність запрошених гостей, співвітчизників (у тому числі польської громади) і всіх тих, хто спостерігав за церемонією через засоби масової інформації, родині, друзям та тим, хто вболівав за нього, попереднім президентам Республіки Польща, а також усім полякам. Особлива подяка – покійному президенту Леху Качинському, якого Анджей Дуда вважав авторитетом і важливою людиною на шляху своєї політичної кар'єри: «[...] *kiedyś przed laty zaprowadziła mnie do niego droga mojego wychowania, mojego przygotowania uniwersyteckiego, mojego doktoratu. [...] wtedy obok niego dojrzywałem do polityki [...] rozumianej jako troska o dobro wspólne w znaczeniu dobra narodu, dobra polskiego państwa, państwa sprawiedliwego, w którym wszyscy obywatele traktowani są równo, które broni słabszych i nie musi bać się silnych. [...] ta droga, która wtedy się rozpoczęła [...] doprowadziła mnie dzisiaj tutaj*» ([...] *багато років тому до нього мене привів шлях мого виховання, університетської підготовки, докторантури. [...] тоді, разом з ним, я дозрівав до політики [...], яку розумію як турботу про спільне благо в сенсі блага нації, блага польської держави, справедливої держави, в якій до всіх громадян ставляться однаково, яка захищає слабких і не повинна боятися сильних. [...] цей шлях, який розпочався тоді [...] привів мене сюди сьогодні*) [60]. Згадка про події, пов'язані з Лехом Качинським, є одним з багатьох спогадів, які з'являються у промові новообраного президента.

Подякувавши співвітчизникам і покликаючись на легітимність, отриману в результаті загальних виборів, Анджей Дуда зробив заяву про дотримання своїх передвиборчих обіцянок, незважаючи на критику і сумніви: «*jestem*

człowiekiem niezłomnym i jestem człowiekiem wiary. Wierzę, że to możliwe i że zdołam to zrobić» (Я людина стійка і людина віри. Я вірю, що це можливо і що я можу це зробити) [60]. Далі він перераховує найважливіші вимоги, які звучали в його передвиборчій кампанії – законопроект про збільшення неоподаткованого мінімуму та законопроект про зниження пенсійного віку. Він запевняє поляків, що обіцянки не забув і буде прагнути їх виконати. Необхідність змін обґрунтовує, згадуючи розмови з виборцями, які на зустрічах під час кампанії ділилися з ним своїми проблемами та очікували змін.

За словами Анджея Дуди, суспільство очікує відбудови спільноти за зразком епохи «Солідарності», що базується на взаємній повазі, до якої президент закликає суспільство, політиків і себе особисто. Він зазначив, що Польща потребує змін в багатьох сферах – не лише щодо розбудови суспільства. Він вказав на проблеми з охороною здоров'я, рівнем життя багатьох сімей, а також на проблемах, пов'язаних з працівниками в сільській місцевості та еміграцією молоді в пошуках можливостей для розвитку. Він запевняє слухачів у вірі, що не самотній у своїх поглядах і що він знайде багато прихильників серед політиків для проведення реформ, які будуть корисними для реформ для польського народу. Він заявляє, що сам буде діяти і щодо цього залишатиметься «непохитним». Водночас він заявляє про готовність співпрацювати з іншими органами влади держави, зокрема з Сеймом і Сенатом, для проведення змін, які покращують життя поляків, підкреслюючи, що бути при владі – це насамперед служити Батьківщині.

Далі у промові президент перейшов до зовнішньої політики, яка, за його словами, «*nie powinna podlegać rewolucji, bo [...] nie lubi, [...] potrzebuje dzisiaj korekty. Ta korekta to zwiększenie aktywności, [...] mówienie o naszych celach [...], aspiracjach. To przedstawianie naszego punktu widzenia w sposób spokojny, ale zdecydowany i jednoznaczny przez komunikowanie tego partnerom w przestrzeni międzynarodowej» (не повинна бути предметом революції, тому що [...] не подобається, [...] потребує корекції сьогодні. Ця корекція полягає в тому, щоб стати більш активними, [...] говорити про наші цілі [...], прагнення. Спокійно,*

але твердо і недвозначно представляти нашу точку зору, доносячи її до партнерів у міжнародному просторі) [60]. Президент зазначає, що власна аргументація більша залученість – це шлях до розбудови та підтримки єдності Північноатлантичного альянсу та згуртованості Європейського Союзу.

Основа, на якій Анджей Дуда хоче побудувати своє президентство, – це турбота про безпеки (особливо військової). Він говорить про необхідність побудови сильної і добре оснащеної армії, яка є фундаментальною гарантією незалежності, суверенітету і безпеки громадян: *«To wielkie zadanie dla nas wszystkich, ale przede wszystkim dla prezydenta, który jako najwyższy zwierzchnik Sił Zbrojnych ma współdziałać w czasach pokoju z ministrem obrony narodowej»* (Це велике завдання для всіх нас, але перш за все для Президента, який як верховний керівник Збройних Сил повинен взаємодіяти в мирний час з Міністром національної оборони) [60]. Цим твердженням Дуда посиляється на статтю 134 Конституції Республіки Польща, яка описує відносини між главою держави і міністром національної оборони, а саме з погляду забезпечення безпеки країни. На додаток до розбудови президент вважає за необхідне *«wzmocnienie gwarancji sojuszniczych w Sojuszu Północnoatlantyckim»* (посилення союзницьких гарантій у Північноатлантичному альянсі) [60], яка заснована на тому, що об'єднує, а не на тому, що розділяє. Крім того, Дуда висловив переконання, що необхідно більшого залучення Польщі до Європейського Союзу та Вишеградської групи. Посилаючись безпосередньо на Основний закон, він заявив про свій намір брати активну участь у побудові зовнішньої політики, яка принесе користь країні: *«Jako prezydent Rzeczypospolitej, współdziałając z ministrem spraw zagranicznych i premierem – jak nakazuje to konstytucja – jestem gotów się tego zadania podjąć i je podejmę»* (Як президент Республіки Польщі, працюючи з міністром закордонних справ і прем'єр-міністром – як це передбачено Конституцією – я готовий взяти на себе це завдання і буду його виконувати) [60].

Анджей Дуда підкреслив, що під час своєї каденції хоче приділяти більше уваги справам Полонії та поляків, які проживають за кордоном. Він оголосив

про створення в Канцелярії Президента Республіки Польща Управління у справах поляків і поляків за кордоном. Особливий акцент у своїй промові він зробив на необхідності зупинити еміграцію молоді шляхом створення гідних умов для її праці та особистого розвитку, а також підтримання контакту з тими, хто вже виїхав, щоб їм було легше прийняти рішення про повернення в майбутньому. Президент пригадав розмови з поляками в Лондоні та Брюсселі, з яких випливає, що вони зацікавлені в тому, щоб «[...] *żeby ich dzieci mogły się uczyć języka polskiego i polskiej historii, żeby mogły się uczyć po polsku*» ([...] щоб їхні діти могли вивчати польську мову та польську історію, щоб вони могли навчатися польською мовою) [60]. Крім того, Дуда обіцяє розвиток культури та збільшення витрат на мистецькі заходи серед поляків всередині країни та за кордоном, а також серед поляків в інших країнах, чому він сприятиме: «*Dzisiaj polska kultura wymaga mecenatu [...] ze strony państwa. Będzie miała z całą pewnością swojego patrona w prezydencie Rzeczypospolitej, którym dzisiaj zostaję*» (Сьогодні польська культура потребує патронату [...] з боку держави. Вона неодмінно матиме свого покровителя в особі Президента Республіки, яким я сьогодні стаю) [60]. Пізніше у зверненні Анджей Дуда перефразував цитату Івана Павла II «*musicie od siebie wymagać, nawet gdyby inni od Was nie wymagali*» (ви повинні вимагати від себе, навіть якщо інші не вимагають від вас) [60], щоб підкреслити ключове завдання глави держави, яке полягає у служінні народу та розбудові спільноти. Він зазначив, що в історичній політиці потрібно ще багато зробити, оскільки добре ім'я Польщі потрібно захищати в усьому світі: «*My, Polacy, mamy wielką historię i nie mamy się czego wstydzić, wręcz przeciwnie, powinniśmy być z niej dumni. Powinniśmy mówić prawdę, ale powinniśmy także walczyć o prawdę w stosunkach z naszymi sąsiadami, bo dobre stosunki międzysąsiedzkie, międzyludzkie mogą być zbudowane tylko na prawdzie. Dlatego aktywna polityka historyczna jest potrzebna i wewnątrz kraju, i na zewnątrz*» (Ми, поляки, маємо велику історію, і нам немає чого соромитися, навпаки, ми повинні нею пишатися. Ми повинні говорити правду, але ми також повинні боротися за правду у відносинах з нашими сусідами, тому що добрі

міжсусідські, міжособистісні відносини можуть бути побудовані тільки на правді. Тому потрібна активна історична політика як всередині країни, так і за її межами) [60].

Насамкінець Анджей Дуда вкотре послався на виборчу легітимність своєї посади: *«zostałem wybrany na prezydenta Rzeczypospolitej [...] przez naród»* (Я був обраний Президентом Республіки [...] народом) [60] і згадав про післявиборчі зустрічі з людьми, які, не будучи його виборцями, бажали йому виконання обіцянок, що зміцнило в ньому почуття великого обов'язку та відповідальності за добробут держави. Президент вважає, що успіху можна досягти лише тоді, коли всі працюватимуть разом, у злагоді, на основі взаєморозуміння та доброї волі. Звернення закінчується досить граматично несподіваним реченням: *«Andrzej Duda obejmuje dzisiaj urząd prezydenta Rzeczypospolitej i wierzę, że się uda»* (Анджей Дуда сьогодні вступає на посаду Президента Республіки Польща, і я вірю, що він досягне успіху) [60]. Президент послідовно використовує першу особу однини по відношенню до себе протягом усієї промови аж до цього моменту.

Перша промова президента Анджея Дуди має динамічний характер, якого їй надають повторення слів або цілих фраз і чітка ритмічність тексту. У ній глава держави зобразив себе людиною з сильним характером, рішучою у своїх діях, впевненою в собі і такою, що йде до своєї мети. Дуда неодноразово посилався на факт свого вступу на посаду Президента Республіки Польща, найчастіше зіставляючи його з посиланням на легітимність, отриману на загальних виборах, і волю на легітимність, отриману на загальних виборах, і волю народу. Промова повертає до спогадів з передвиборчої кампанії та самої кампанії, а також з подій після оголошення результатів виборів. Ці уривки надають промові характеристик наративу, порушуючи її стандартну формалізовану конвенцію, але водночас полегшують її сприйняття аудиторією. Анджей Дуда сформулював цілі свого президентства на основі очікувань людей, яких він опитував під час виборчої кампанії, спираючись на їхній досвід і бажання змінити якість життя.

Він задекларував, що запровадить значні реформи і виконає свої обіцянки перед польським народом. Крім сфери, що належить до суто соціальних питань, глава держави хоче присвятити себе зовнішній політиці та забезпеченню безпеки (переважно військової). Рецепт успіху для Польщі є більш чітка і рішуча комунікація власних потреб, розширення армії і тісніша співпраця з НАТО, якому президент приділяє більше уваги у своєму зверненні, ніж, наприклад, Європейському Союзу або стратегічно важливим для Польщі сусіднім країнам. Крім того, в контексті зовнішньої політики Дуда вказав на необхідність врегулювання питань, пов'язаних з історичною політикою, і побудови відносин, заснованих на правді. Особливе місце у промові посіла тема польської громади та поляків за кордоном, з якими президент побажав зміцнювати контакти, надавати їм реальну допомогу, впливати на припинення еміграції молоді, створюючи для неї сприятливі умови для життя в Польщі. У зверненні не йшлося про необхідність внесення змін до Конституції Республіки Польща, а лише про необхідність запровадження широкомасштабних реформ, які можна було б здійснити завдяки співпраці інституцій польської держави.

Аналіз інавгураційних промов Броніслава Коморовського та Анджея Дуди демонструє особливості риторики, яка відображає їхні політичні пріоритети, цінності та бачення майбутнього Польщі. Обидва президенти використали цю важливу комунікативну ситуацію, щоб не лише окреслити свої програми, але й зміцнити легітимність своїх політичних позицій.

3.2. Лінгвістичний аналіз інавгураційних промов: порівняльний підхід

Звернення Броніслава Коморовського містить 2109 слів і 102 речення, тоді як звернення Анджея Дуди – 2295 слів і 150 речень. Невеликі, але все ж суттєві відмінності можна побачити у відсотковому співвідношенні у відсотковому співвідношенні використаних частин мови. В обох випадках президенти використовували переважно іменники, що характерно для формального різновиду польської мови, особливо для таких жанрів, як промова або заява.

Велика кількість іменників робить текст може звучати більш образливо, статично, зазвичай позбавленим емоцій.

Варто, однак, зазначити, що відсоток дієслів, використаних у зверненні Анджея Дуди, є досить високим, що, своєю чергою, врівноважує іменникову дію і сприяє підвищенню динаміки тексту. Що стосується прикметників, то більше їх вживає Броніслав Коморовський (це пов'язано з появою великої кількості іменників), що надає промові описових рис і забарвлює використану (хоча все ще формальну) мову. Аналіз частин мови, використаних у текстах, підтверджує припущення, що впливають з аналізу змісту обох промов, пов'язаних з описом промови Броніслава Коморовського як статичної, а Анджея Дуди – як більш динамічної.

Броніслав Коморовський чітко зважає свої слова, дбає про точність висловлювань, хоча в тексті промови є кілька повторів, зокрема, в кінці повторення слова «*wierzę*». У поєднанні з формальними вимогами до мовної форми звернення це призводить до значного підвищення складності сприйняття тексту. Промова Дуди, завдяки численним повторам, ритмізації та створенню враження динамічності, буде легше засвоюватися реципієнтом.

Варто зазначити, що використанню повторів і більшої ритмізації, безумовно, сприяв і той факт, що президент Анджей Дуда виголошував свою інавгураційну промову з пам'яті, без використання письмового тексту промови або її основних тез. Під час виступу президент Броніслав Коморовський мав перед собою текст, але він лише підкріплював себе нею, не читаючи текст, а фактично говорячи. Однак наявність тексту зробила промову Коморовського більш структурованою, такою, що менше опирається на пригадування і повторення. Численні повтори у зверненні Анджея Дуди вказують на те, що під час промови він давав собі час на те, щоб зібратися з думками і правильно їх сформулювати належним чином. Покликання на спогади, перефразування висловлювань, ритмізація та повтори надали промові президента Анджея Дуди рис розповіді.

Найбільш часто вживаною лексемою в обох текстах є «*państwo*», яка зустрічається як у різних варіантах терміну «*państwo (polskie)*», так і у складі словосполучень «*szanowni państwo*» та «*proszę państwa*», що є характерною особливістю польської мови.

У промові Броніслава Коморовського на другому місці лексеми «*Polska*», «*Polak*», «*Polacy*». Вони часто повторюються, оскільки промова зосереджена на національному єдності та розвитку країни. Третьою за частотністю лексемою у зверненні Качинського є «*demokracja*», бо демократичні цінності є важливою частиною повідомлення, підкреслюючи важливість підтримки демократичних інститутів, Також у промові є значна кількість позитивних лексем, зокрема «*zaufanie*», «*współpraca*», «*szacunek*», «*solidarność*».

У промові Коморовського поняття «*wielka próba*» має на меті підкреслити, що трагедія є не лише випробуванням для окремих людей чи родин, але й для всієї нації, її держави та інститутів, зокрема, випробування національного духу та здатності країни вистояти в умовах величезної втрати. Коморовський, як тимчасовий глава держави після трагедії, міг використовувати це слово, щоб закликати громадян зберігати спокій, рішучість і готовність діяти для майбутнього країни, незважаючи на тяжкі обставини. Словосполучення «*wspólna tragedia*» підкреслює колективний вимір трагедії, а також важливість солідарності у важкий період, коли країна переживає болісний момент історії.

Другою за частотністю лексемою у промові Анджея Дуди є прикметник «*polski*» або фрагмент різних модифікацій терміну «*Rzeczypospolitej Polskiej*». З іншого боку, третє місце посідає лексема «*mówić*», що пов'язане з численними згадками («*Polacy mówili mi*»). Крім того, Анджей Дуда використовує його в першій особі однини, щоб привернути увагу до важливих моментів у посланні: «*mówię dzisiaj do ludzi o różnych poglądach*», «*mówię do polskich polityków, mówię także do siebie*» [60].

Президенти використовують словосполучення «*Wysokie zgrupowanie*» – дуже формальне словосполучення, яке використовується для позначення депутатів і сенаторів, що слухають промову, які разом утворюють Національну

асамблею. Коморовський вживає цей вираз двічі, тоді як Анджей Дуда використовує його лише один раз – на самому початку промови, коли вітає присутніх гостей. Дуда віддає перевагу не менш доречним, але менш формальним інклюзивним виразам: «*proszę państwa*» і «*szanowni państwo*», які стосуються всіх присутніх, а не лише самих Національних зборів. Зворотна ситуація виникає у випадку подяк. Цього разу Анджей Дуда очолює список лексем, оскільки він дякує дванадцять разів, тоді як Броніслав Коморовський робить це лише один раз наприкінці своєї промови. Усі подяки президента Дуди є так званими власне подяками, оскільки в них присутнє перформативне «*dziękuję*». Вони супроводжуються експресивними фразами, які підкреслюють емоції та емоційне ставлення мовця до події та стану справ, про які йдеться, наприклад, «*jestem niezwykle wzruszony*».

Також привертає увагу висока частотність лексем «*Polska*», «*Polak*», «*polski*» у промовах Анджея Дуди та Броніслава Коморовського, які одночасно знаходимо 53 рази у промові Дуди, порівняно з 47 вживаннями лексеми «*Polska*» (іменник) або «*polski*» (прикметник) у промові Броніслава Коморовського. Це свідчить про те, що обидві промови містять багато посилань до національного дискурсу, що збігається із заявами президентів про надання більшого значення інтересам Польщі та частішу комунікацію.

Варто також згадати лексему «*prezydent*», яка посідає п'яте місце з частотою вживань у зверненні Анджея Дуди, переважно у зв'язку з його особи, напр: «*jako prezydent elekt miałem okazję spotkać się ze znaczącymi przedstawicielami innych krajów*»; «*to jest wielkie zadanie na najbliższe lata. Przede wszystkim dla mnie, prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ale liczę na to, że będę miał państwa wsparcie*»; «*stoję tutaj dzisiaj przed państwem jako prezydent Rzeczypospolitej Polskiej*»; «*Andrzej Duda obejmuje dzisiaj urząd prezydenta Rzeczypospolitej i wierzę, że się uda*» [60].

Це свідчить про особливу зосередженість глави держави на собі та самому факті вступу на посаду. Можна припустити, що Анджей Дуда у процесі виголошення інавгураційної промови хотів більш чітко нагадати своїм

опонентам про поразку їхнього кандидата і відзначити власний триумф. Передостаннє речення промови виконує аналогічну функцію: «*Andrzej Duda obejmuje dzisiaj urząd prezydenta Rzeczypospolitej i wierzę, że się uda*» [60]. Його перша частина звучить як типовий приклад перформативного висловлювання, дослідженого Джоном Остіном у праці «*Як діяти словами?*» [19]: Перформативне висловлювання описує дію, яка створює реальні ефекти і змінює стан речей. Речення «*Andrzej Duda obejmuje dzisiaj urząd prezydenta Rzeczypospolitej*» звучить так, ніби його вимовляє третя особа під час церемонії в урочистій обстановці. Цим реченням президент ніби сам підтверджує факт свого обрання на посаду глави держави, але водночас відрізає себе від своїх слів, використовуючи дієслівну форму третьої особи однини і створюючи враження цитати. Завершує це враження заява, виголошена вже від першої особи однини: «*i wierzę, że się uda*», що, за умови участі двох осіб у комунікації цього речення, може слугувати формою відповіді.

Варто зазначити, що дієслово «*wierzę*», яке фігурує в промовах обох президентів, виражає твердість, що межує з упевненістю, переконаність відправників в істинності своїх суджень і міркувань, а також в очікуваних наслідках ситуації, що склалася на момент очікуваних наслідків ситуації, що склалася на момент мовлення.

Таким чином, промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди демонструють різні підходи до формування політичного етосу. Б. Коморовський апелює до принципів етичної відповідальності влади, зосереджуючи увагу на моральних цінностях та справедливості. Він підкреслює свою відданість Польщі та готовність використовувати конституційні повноваження для проведення необхідних реформ. А. Дуда, натомість, робить акцент на особистих цінностях та стійкості, обіцяючи виконувати передвиборчі обіцянки. Він часто посилається на своє виховання та вчителів, таких як Лех Качинський, що підкреслює його прихильність до традицій і спадщини попередніх лідерів.

Отже, інавгураційні промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди, хоча й були виголошені в різні періоди, мають спільні риси та відмінності в

риторичному стилі та змістовному наповненні, що відображає політичну ситуацію та культурний контекст кожного з них.

Загалом, у риторичному та змістовому аналізі обох промов зрозуміло, як кожен з президентів використовує специфічні лексеми та стилістичні прийоми для досягнення конкретної мети – Коморовський прагнув викликати емоційний відгук у громадян, закликаючи їх до солідарності в умовах важкої національної втрати, а Дуда зробив акцент на стабільності та розвитку країни, орієнтуючись на потреби економічного та соціального прогресу. Вони обидва застосовують риторику, яка спрямована на зміцнення національної єдності, але роблять це через різні стратегічні підходи, враховуючи контекст свого президентства та проблеми, які стояли перед країною.

Інавгураційні промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди демонструють важливість риторичних стратегій у зміцненні політичного іміджу та легітимізації влади. Кожен з них використовує унікальні лінгвістичні та змістові прийоми, щоб окреслити свою політичну програму, акцентуючи увагу на цінностях, важливих для польського суспільства.

Також здійснено детальний аналіз промов Броніслава Коморовського та Анджея Дуди, акцентуючи увагу на лексичних та стилістичних особливостях кожної з них. Загалом, промова Броніслава Коморовського характеризується більш статичною мовою, з широким використанням іменників та прикметників, що надає тексту описовості й об'єктивності. У той же час, значна частина тексту зосереджена на патріотичних заявах і моральних цінностях. Лінгвістичний аналіз промов польських політиків дає змогу зрозуміти, як формуються політичні наративи та як вони використовуються для побудови підтримки серед електорату, водночас розкриваючи ключові виклики та цілі національної політики Польщі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження, що було спрямоване на аналіз політичного дискурсу в Польщі, вдалося виявити важливі аспекти публічних політичних виступів, їх риторичні стратегії та культурні передумови. Результати дослідження дають можливість глибше зрозуміти, як польські політики використовують мовні інструменти для впливу на громадську думку, а також як історичний і культурний контекст впливає на сучасну політичну риторіку.

Описано теоретичні основи політичної риторики, її лінгвістичні особливості та основні риторичні стратегії, прийоми. Поняття політичної риторики є багатовимірним і поєднує використання мовних засобів для впливу на аудиторію задля досягнення політичних цілей. Політична риторика є інструментом, за допомогою якого політики формують громадську думку, мотивують своїх прихильників, а також впливають на рішення виборців. Вона є невід'ємною частиною політичного процесу, оскільки дає змогу презентувати складні ідеї в доступній та переконливій формі.

Серед лінгвістичних особливостей політичного дискурсу варто виокремити використання специфічних мовних засобів, таких як метафори, епітети, алегорії, а також маніпулятивних технік, що дають можливість політикам створювати бажаний образ реальності. Політичний дискурс характеризується високим ступенем стандартизації, що обумовлено необхідністю зрозумілості для широкої аудиторії, а також наявністю символів і міфів, які апелюють до колективної свідомості. Лексичний і синтаксичний рівень політичного дискурсу також відзначається багатством на стилістичні прийоми, що посилюють емоційний вплив.

Політична риторика є потужним інструментом впливу на суспільство та досягнення політичних цілей, поєднуючи мовні засоби та риторичні прийоми для формування громадської думки і зміни соціальної поведінки. Вивчення теоретичних основ політичної риторики дає можливість глибше розуміти механізми політичного спілкування та впливу, що є ключовим для аналізу сучасного політичного дискурсу.

Здійснено аналіз історичного контексту розвитку польської політичної риторики після падіння комуністичного режиму в 1989 році, який знаменував початок Третьої Речі Посполитої. Цей період став ключовим для політичної мови Польщі, оскільки відбулися кардинальні зміни у структурі дискурсу, позбавленого соціалістичних обмежень та цензури. Вільна демократична система дала можливість формувати багатий лексичний репертуар, який став відображенням різноманітних політичних та соціальних реалій країни.

Визначено, що польська політична мова вирізняється великою кількістю стилістичних рівнів, що зумовлено як широкою палітрою політичних ідеологій, так і динамічною зміною політичної сцени, де партії з'являються і зникають після кожних виборів. Це породжує розмаїття в лексиці, яка охоплює терміни з офіційного, розмовного, рекламного та навіть юридичного стилів. Політична мова активно використовує як високий офіційний стиль (з характерними канцеляризмами), так і елементи розмовної мови, що сприяє залученню уваги виборців.

Особливу роль відіграє ціннісна лексика, яка є аксіологічною основою політичного дискурсу. Політики, незалежно від ідеологічної приналежності, постійно апелюють до таких понять, як демократія, свобода, справедливість, патріотизм, соціальна солідарність, що сприяє побудові емоційних зв'язків з аудиторією. Водночас, лексика часто набуває емоційного забарвлення, сприяючи поляризації суспільства через використання ярликів, глузування та негативних оцінок політичних опонентів.

Суттєвою рисою політичної риторики є тенденція до використання розмовних метафор та фразеологізмів, що відображають сучасні тенденції постмодерністської культури і підкреслюють прагнення політиків наблизити мову до пересічного виборця. Після 1989 року відбулося суттєве спрощення та демократизація політичної мови, яка стала доступнішою для широкої аудиторії. Водночас, це призвело до її збіднення і падіння елегантності, особливо в парламентських дебатах, де мова часто стає агресивною і емоційно забарвленою.

Загалом, трансформація політичної риторики після 1989 року демонструє тенденцію до спрощення, емоціоналізації та використання стратегій, що підкреслюють відмінність між «своїми» та «чужими», тим самим сприяючи подальшій поляризації польського суспільства.

Основні риторичні стратегії та прийоми, які використовуються у політичній риториці, включають апеляцію до емоцій (патос), звернення до авторитету (етос) та логічні аргументи (логос). Серед найпоширеніших прийомів можна виділити антитезу, риторичні запитання, гіперболу, повторення, використання негативних оцінок щодо опонентів та позитивних – щодо власних позицій. Риторичні стратегії націлені на створення впевненості у правоті промовця, консолідацію прихильників та дискредитацію опонентів.

Особливу увагу було приділено аналізу інавгураційних промов польських президентів, що стали концентрованим вираженням політичної програми новообраних лідерів. Інавгураційні виступи, як правило, мають символічний характер і включають ключові меседжі щодо внутрішньої та зовнішньої політики. Вони часто слугують своєрідним підсумком передвиборчих обіцянок та декларують пріоритети на найближчий термін. У цих промовах помітна увага до національних інтересів, посилення обороноздатності, а також прагнення до зміцнення міжнародних зв'язків.

Інавгураційні промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди, хоча й були виголошені в різні періоди, мають спільні риси та відмінності в риторичному стилі та змістовному наповненні, що відображає політичну ситуацію та культурний контекст кожного з них.

Обидва президенти використовують емоційну лексику, що сприяє згуртуванню нації в періоди важких випробувань. Промова Коморовського, виголошена після трагедії під Смоленськом, відзначалась великою увагою до спільної трагедії і єдності нації. Він активно апелює до патріотичних почуттів та закликає до взаємопідтримки в умовах національної скорботи. Замість простого заклику до політичної стабільності, його промова сповнена емоцій, що підкреслюють глибину особистої і колективної втрати.

Промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди демонструють різні підходи до формування політичного етосу. Коморовський апелює до принципів етичної відповідальності влади, згуртування, підтримки, патріотизму, зосереджуючи увагу на моральних цінностях та справедливості. Дуда, натомість, робить акцент на особистих цінностях та стійкості, обіцяючи виконувати передвиборчі обіцянки. Він часто посилається на своє виховання та вчителів, таких як Лех Качинський, що підкреслює його прихильність до традицій і спадщини попередніх лідерів. Промова Анджея Дуди є більш динамічною, завдяки високій частотності дієслів та використанню ритмізації і повторів, що робить текст більш емоційним і легким для сприйняття.

У лексичному аналізі важливою є різниця у використанні національної символіки: в промові Дуди часто згадуються такі терміни, як «*Polska*», «*Polak*», що підкреслює акцент на національну єдність і інтереси країни. Крім того, він робить наголос на своїй ролі як президента, зокрема через часте використання лексеми «*prezydent*», що вказує на закріплення власного тріумфу.

Таким чином, аналіз мовних засобів показує, що обидва президенти використовують різні лексичні та стилістичні стратегії для створення політичного етосу. Коморовський акцентує увагу на етичній відповідальності та моральних цінностях, тоді як Дуда в своїй промові виступає як лідер, який прагне реалізувати обіцянки та підкреслює свою прихильність до національних традицій.

Обидва лідери значну увагу приділяють темам міжнародної політики та національної безпеки. Коморовський зосереджується на зміцненні євроатлантичних відносин, підтримці стратегічних партнерів у Східній Європі та захисті прав польської діаспори. Дуда, своєю чергою, обіцяє активну зовнішню політику, яка зміцнюватиме позиції Польщі у світі, забезпечуючи національні інтереси та безпеку. Інавгураційні промови Броніслава Коморовського та Анджея Дуди демонструють важливість риторичних стратегій у зміцненні політичного іміджу та легітимізації влади. Кожен з них використовує унікальні лінгвістичні та змістові прийоми, щоб окреслити свою

політичну програму, акцентуючи увагу на цінностях, важливих для польського суспільства. Лінгвістичний аналіз промов польських політиків дає змогу зрозуміти, як формуються політичні наративи та як вони використовуються для побудови підтримки серед електорату, водночас розкриваючи ключові виклики та цілі національної політики Польщі.

Таким чином, проведене дослідження підтвердило, що політична риторика в Польщі є важливим елементом суспільного життя країни. Вона не лише формує громадську думку, але й сприяє укріпленню політичної легітимності через використання історичних та культурних референцій. Польські політики активно використовують риторичні прийоми для досягнення своїх цілей, враховуючи як емоційний, так і раціональний аспекти сприйняття аудиторії. Це вказує на високий рівень розвитку політичної риторики в країні та її важливу роль у підтримці демократичних процесів.

Перспективу дослідження вбачаємо в подальшому аналізі політичного дискурсу, зокрема його особливостей в Україні.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАНЬ

1. Алексієвець О. Історія та сучасність політичної лінгвістики. URL: http://shron1.chtyvo.org.ua/Aleksiievets_Oksana/Istoriia_ta_suchasnist_politychnoi_linhvistyky.pdf (дата звернення 03.06.2024).
2. Білоніжка І. С., Чіжова Н. В. Лінгвостилістичні засоби інавгураційної промови Президента США Джозефа Р. Байдена-молодшого. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Філологія. 2021. № 48, Т. 1. С. 12–15.
3. Бойко В. А., Болсун А. А. Культурно-символічне наповнення інавгураційних промов українських президентів у контексті націєтворення. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2020. Вип. 85. С. 134–142.
4. Вусик Г. М. Сучасний політичний дискурс як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Вісник студентського наукового товариства Донецького національного університету імені Василя Стуса*. Випуск 12. Т. 2. Вінниця, 2020. С. 213–217.
5. Глазова О., Кузнецов Ю. Програма «Основи риторики» для 10 (11) класу. *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2006. № 7–8. С. 62–67.
6. Завадська О. Р. Інавгураційні промови українських президентів як символічний ресурс влади. *Політикус*. 2020. Вип. 3. С. 109–114.
7. Кондратенко Н. В. Український політичний дискурс: текстуалізація реальності : монографія. Одеса, 2007. 156 с.
8. Крапива Ю. В., Крікун Д. А. Політична промова як різновид політичної комунікації. *Закарпатські філологічні студії*. Вип. 11, Т. 2. С. 42-45.
9. Кучик Г. Б. Лінгвістичні аспекти політичної комунікації. URL : http://www.philol.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/2_2022/part_2/36.pdf (дата звернення 03.03.2024).

10. Література. Теорія. Методологія / Пер. з польськ. С. Яковенка; упоряд. і наук. ред. Д. Уліцька. 2-ге вид. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 543 с.
11. Онуфрієнко Г. С. Риторика. Навч. посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2008. 592 с.
12. Ранюк О. П. Розвиток риторичних умінь майбутніх філологів у процесі навчання польської мови. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія і методика навчання (польська мова). Київ, 2020. 365 с.
13. Савчук О. Дослідження риторичних прийомів та змістового наповнення інавгураційних промов Броніслава Коморовського та Анджея Дуди. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика: збірник наукових праць*. Хмельницький, 2024. Випуск 16.
14. Савчук О. Сучасна політична риторика як об'єкт лінгвістичних досліджень. *Славістичні студії: лінгвістика, літературознавство, дидактика : збірник наукових праць*. Хмельницький, 2024. Випуск 15. С. 270–278.
15. Сагач Г. М. Риторика як наука в системі професійної підготовки вчителя: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 1993. 284 с.
16. Симоненко Т. В. Практична риторика лідера: моделювання змісту тренінгових занять. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького*. Серія: «Педагогічні науки». Черкаси, 2018. Випуск 15. С. 61–67.
17. Соловйова Т. Розбудова теорії політичної лінгвістики в українському науковому просторі. *Філологічні студії : науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету*. Кривий Ріг, 2018. Випуск 18. С. 75–88.
18. Antas J. O kłamstwie i kłamaniu. Kraków. Wydawnictwo UNIVERSITAS. 2008.
19. Austin. J. Mówienie i poznawanie, Warszawa. 1993.
20. Bajerowa I. Zarys historii języka polskiego 1939–2000, Warszawa. 2003.

21. Balczyńska-Kosman A. Język dyskursu publicznego w polskim systemie politycznym. *Środkowoeuropejskie Studia Polityczne*, (2), 2013. S. 143–154.
22. Banasik A. Jak uwodzą politycy? *Język marketingu politycznego w kampanii wyborczej '97*, Katowice. 2002.
23. Batko-Tokarz B. Perswazja w dyskursie sejmowym (wybrane zagadnienia), praca doktorska, Wydział Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków. 2006.
24. Bezpośrednie stosowanie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, red. K. Działocha, Warszawa. 2005.
25. Borkowski I. Świt wolnego słowa. *Język propagandy politycznej 1981-1995*, Wrocław. 2003.
26. Bralczyk J. O języku polskiej polityki lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych, Warszawa. 2003. 120 s.
27. Bralczyk J. O języku polskiej propagandy politycznej lat siedemdziesiątych, Warszawa. 2002.
28. Bralczyk J. O języku Wałęsy. *Teksty Drugie*, z. 4, 1990. S. 60–81.
29. Budzyńska-Daca A., Kwosek J. Erystyka czyli o sztuce prowadzenia sporów. Komentarz do Schopenhauera. Warszawa. Wydawnictwo PWN. 2009.
30. Chmaj A. Język polskiej polityki. Politologiczno-semantyczna analiza expose premierów Polski w latach 1919–2004, Rzeszów. 2006.
31. Czarnawska Mira Współczesny sofista. Warszawa. Wydawnictwo Sokrates. 1995.
32. Czyżewski M. Jazgot polityczny. *Tygodnik Powszechny*, z dn. 19 lipca, 2003.
33. Czyżewski M., Kowalski S. Retoryka Wałęsy. *Teksty Drugie*, z. 4, 1990. S. 82–92.
34. Czyżewski M., Kowalski S., Piotrowski A. Rytualny chaos. Studium dyskursu publicznego, Kraków. 1997.
35. Dijk Van T. A. *Language and Power*. London : Longman, 1997. 283 p.

36. Dobek-Ostrowska B., Fras J., Ociepka B. Teoria i praktyka propagandy, Wrocław. 1997, S. 89–90.
37. Dubisz S., Sękowska E., Porayski-Pomsta J. Leksykalny kod polityczny we współczesnej komunikacji językowej. *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*, red., S. Gajda, A. Markowski, J. Porayski-Pomsta, Warszawa, 2005. S. 151–165.
38. Fras J. Komunikacja polityczna. Wybrane zagadnienia gatunków i języka wypowiedzi, Wrocław. 2005, S. 101–102.
39. Głowiński M. Dramat języka. Uwagi o mowie publicznej IV RP, *Przegląd Polityczny*, nr 78, 2006.
40. Grabias S. Język w zachowaniach społecznych, Lublin. 1997.
41. Jachemek P. Analiza dyskursu publicznego. Zastosowanie metod ilościowych i jakościowych analizy dyskursu w mediach na podstawie doniesień prasowych «Gazety Wyborczej» o procesie ratyfikacji traktatu lizbońskiego w okresie od 13.03.2008 do 2.04.2008, Olsztyn. 2008.
42. Jadacka H., Markowski A. Język i jego odmiany. W: A. Markowski (red.) Słownik poprawnej polszczyzny PWN. Warszawa. Wydawnictwo PWN. 2003.
43. Janicki M., Władysław W. Układ, *Polityka* z dn. 1 kwietnia 2006 r., nr 13.
44. Karwat M. Sztuka manipulacji politycznej. Toruń. Wydawnictwo Adam Marszałek. 2001.
45. Kłosińska K. Elementy retoryki romantycznej i retoryki liberalnej w polskich tekstach politycznych po roku 1989, *Biuletyn Polskiego Towarzystwa Językoznawczego* LIX, 2003. S. 125–137.
46. Kochan M. Pojedynek na słowa. Chwyty erystyczne w publicznych sporach. Warszawa. Wydawnictwo TRIO. *Forum Artis Rhetoricae*, nr 2/2012, 2005. S. 43–44
47. Kołodziejek E. Językowe środki zwalczania przeciwnika, czyli o inwektywach we współczesnych tekstach politycznych. *Język polityki a współczesna kultura polityczna*, red. J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław, 1994. S. 69–74.

48. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r., Dz.U. z 1997 r. nr 78, poz. 483.
49. Korolko M. Sztuka retoryki. Przewodnik encyklopedyczny. Warszawa. Wydawnictwo PWN. 1990.
50. Laskowska E. Dyskurs parlamentarny w ujęciu komunikacyjnym, Bydgoszcz. 2004.
51. Lewandowska-Tarasiuk E. Sztuka wystąpień publicznych: jak zostać dobrym mówcą, Warszawa: Infor. 2000.
52. Lisowska-Magdziarz M. Analiza tekstu w dyskursie medialnym, Kraków. 2006.
53. Maguś W. Język polityki podczas wyborów prezydenckich w 2010 roku na przykładzie kampanii Jarosława Kaczyńskiego, w: Współczesne media. Język mediów, pod red. I. Hofmann, D. Kępy-Figury, Lublin. 2013.
54. Matkowski M. Sport a język współczesnego dyskursu publicznego, rozprawa doktorska, Uniwersytet Opolski. 2006.
55. Matuszczyk B. Komunikacja, ale jaka? Kilka uwag o języku polskiej polityki (na przykładzie tekstów wicepremiera Leszka Balcerowicza), *Materiały Konferencji*, nr 64, Uniwersytet Szczeciński, 2001. S. 33–45.
56. Mazur M. Propagandowy obraz świata. Polityczne kampanie prasowe w PRL 1956-1980. Warszawa : Wydawnictwo TRIO. 2003.
57. Morawski L. Argumentacje, racjonalność prawa i postępowania dowodowe, Toruń. 1988, S. 94–95.
58. Mosiołek-Kłosińska K. Siady polskich przemian po roku 1989 w słownictwie ogólnym. Polszczyzna w komunikowaniu publicznym, red., W. Gruszczyński, J. Bralczyk, G. Majkowska, Warszawa, 1999. S. 37–61.
59. Nowak R., Zimny P. (red) Słownik polszczyzny politycznej po roku 1989. Warszawa. PWN. 2009.
60. Oędzie inauguracyjne A. Dudy z 6 sierpnia 2015 roku. URL : <https://oko.press/oredzie-dudy-z-2015-roku-mowie-do-ludzi-o-roznych-pogladach-szanujmy-sie-szanujmy-swoje-prawa>

61. Ożóg K. «O roku ów!» – rok 1989 w historii języka polskiego. Spotkanie. Księga jubileuszowa dla Profesora Aleksandra Wilkonia, red., M. Kita, B. Witosz, Katowice, 2005. S. 494–502.
62. Ożóg K. Język w służbie polityki. Językowy kształt kampanii wyborczych, Rzeszów. 2004.
63. Ożóg K. O dyskursie populistycznym w języku polityki III Rzeczypospolitej.-Język trzeciego tysiąclecia, t. III: *Tendencje rozwojowe współczesnej polszczyzny*, red., G. Szpila, Kraków. 2005. S. 225–234.
64. Ożóg K. O języku współczesnej polityki. *Polityka i Społeczeństwo*. 2007, nr 4, s. 108; www.politologia.univ.rzeszow.pl, 1 lipca 2013.
65. Ożóg K. *Polszczyzna przełomu XX i XXI wieku. Wybrane zagadnienia*, Rzeszów. 2001.
66. Państwowa Komisja Wyborcza, Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. URL: http://pkw.gov.pl/313_Wybory_Prezydenta_Rzeczypospolitej_Polskiej.
67. Państwowa Komisja Wyborcza, Wybory Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej. URL: <https://prezydent2005.pkw.gov.pl/PZT/PL/WYN/W/index.htm>.
68. Phillips Shively W. *Sztuka prowadzenia badań politycznych*, Poznań. 2001, S. 50–61.
69. Polityku, pokaż język. Rozmowa P. Lipińskiego z prof. J. Bralczykiem, *Gazeta Wyborcza* z dn. 18 lipca 2003 r.
70. Poprawa M. *Polski dyskurs publiczny (na przykładzie debat telewizyjnych polityków)*, rozprawa doktorska, Uniwersytet Wrocławski. 2005.
71. *Przemiany współczesnej polszczyzny*. red. S. Gajda, Z. Adamiszyn, Opole. 1994.
72. *Rytualny chaos. Studium dyskursu publicznego*, pod red. M. Czyżewskiego, S. Kowalskiego, A. Piotrowskiego, Wrocław. 2004, s. 21
73. Siewierska-Chmaj A. *Język polskiej polityki. Politologiczno-semantyczna analiza expose premierów Polski w latach 1919-2004*, Rzeszów. 2006.

74. Słomka T. Prezydent Rzeczypospolitej po 1989 roku. Ujęcie porównawcze, Warszawa. 2005.

75. Sprawozdanie stenograficzne z posiedzenia Zgromadzenia Narodowego w dniu 6 sierpnia 2015 r. URL: http://orka2.sejm.gov.pl/StenoInter7.nsf/0/BA288D7557897950C1257EA00045BCC5/%24File/ZN_6_08_2015_ksiazka2.pdf

76. Sprawozdanie stenograficzne z posiedzenia Zgromadzenia Narodowego w dniu 23 grudnia 2005 r. URL: [http://orka.sejm.gov.pl/stenointer5.nsf/0/c6e8a86a644e7908c12570e000461df0/\\$file/zg_01.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/stenointer5.nsf/0/c6e8a86a644e7908c12570e000461df0/$file/zg_01.pdf).

77. Suska A. Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej jako organ czuwający nad przestrzeganiem porządku konstytucyjnego. Toruń. 2019.

78. Suska A. Siła słów u szczytu władzy. Porównanie przemówień inauguracyjnych prezydentury Lecha Kaczyńskiego i Andrzeja Dudy. URL : <https://vistula.edu.pl/wp-content/uploads/2022/02/133-suska-artykua.pdf>

79. Szacki J. Historia myśli socjologicznej, Warszawa. 2002.

80. Tekst orędzia prezydenta Bronisława Komorowskiego. URL : <https://www.rp.pl/polityka/art15063351-tekst-oredzia-prezydenta-bronislawa-komorowskiego>

81. Walczak B. Co to jest język polityki? *Język polityki a współczesna kultura polityczna*, red., J. Anusiewicz, B. Siciński, Wrocław. 1994, S. 15–20.

82. Zieliński W. Status etyki w kulturze ponowoczesnej, Toruń. 2001.

83. Znyk P. Od komunikacji do manipulacji: mechanizmy wywierania wpływu. Kežmarok: Európsky inštitút skúmania medzinárodných vzťah. 2008.

ДОДАТКИ

Додаток А

Wystąpienie inauguracyjne prezydenta Bronisława Komorowskiego

Panowie Marszałkowie! Wysokie Zgromadzenie Narodowe!

Szanowni Goście!

Drodzy Rodacy!

Trudno ukryć wzruszenie, gdy staje się w takiej chwili w tym miejscu, gdzie bije serce polskiej demokracji. Ja to tętno polskiej demokracji słyszałem, czułem przez 19 lat mojej pracy w parlamencie. Za te 19 lat wspólnej pracy, z wieloma osobami zasiadającymi także dzisiaj na sali, chciałem serdecznie obu Wysokim Izbom podziękować.

Proszę Państwa!

Dostępuję dziś wielkiego zaszczytu i przyjmuję dzisiaj wielkie zobowiązanie.

Dziękuję więc wszystkim, którzy wraz ze mną i z moją rodziną przeżywają tę doniosłą chwilę i tutaj w polskim Sejmie i w polskich domach. Zaprzysiężenie Prezydenta to zawsze święto polskiej państwowości i święto polskiej demokracji. Święto, w którym ma udział, i powinien mieć udział każda Polka i każdy Polak.

Dziękuję więc prawie dziewięciu milionom obywateli Polski, którzy wynieśli mnie do prezydenckiego urzędu. Chcę zapewnić, że uczynię wszystko, aby nie zawieść Państwa oczekiwań i nadziei. Pamiętam też, że na mojego kontrkandydata głos oddało niemal osiem milionów polskich obywateli. Będę starał się tak sprawować urząd prezydencki, by zyskać ich zrozumienie i uznanie. Zwracam się również do tych moich rodaków, którzy nie uczestniczyli w wyborach, nie poszli do wyborów. Gorąco pragnę pobudzić do aktywności obywatelskiej wszystkich zniechęconych czy obojętnych, bo przecież stan spraw publicznych wpływa istotnie na losy nas wszystkich.

Obejmuję najwyższy urząd Rzeczypospolitej po wyborach, które nastąpiły w szczególnych okolicznościach, gdy Polska musiała stawić czoła wielkiej narodowej tragedii. Gdy w katastrofie pod Smoleńskiem zginął Prezydent Lech Kaczyński i jego małżonka, gdy zginęli reprezentanci elit państwowych i wybitni przedstawiciele polskiego życia publicznego i społecznego. To była nasza wspólna tragedia, wspólna żałoba, która naznaczyła nas smutkiem i dotkliwym bólem. Ale też pokazała nam wszystkim, że nasze społeczeństwo i nasze państwo tej wielkiej próbie sprostało. Sprostą jej polska demokracja, polska Konstytucja.

Sprostaliśmy wszyscy. Demokratyczny ład instytucjonalny, który zbudowaliśmy w ciągu tych ponad 20 lat zmian w Polsce, sprawił, że w tym trudnym czasie potrafiliśmy zapewnić ciągłość władzy państwowej.

Potrafiliśmy godnie oddać należny hołd ofiarom katastrofy. Chciałem przywołać tutaj nasze wspólne wspomnienie z 13 kwietnia, gdy Sejm Polski jako pierwsza instytucja państwa polskiego

w sposób wyjątkowy uczciła pamięć wszystkim ofiar katastrofy smoleńskiej ze szczególnym uwzględnieniem parlamentarzystów z wszystkich przecież klubów parlamentarnych. Pamięć o tych wydarzeniach, pamięć o tych, którzy zginęli pod Smoleńskiem w katastrofie lotniczej jest naszym i moim osobiście, jako Prezydenta Rzeczypospolitej, obowiązkiem.

Wysokie Zgromadzenie, Szanowni Państwo!

Rozpoczynam dziś służbę pełną zadań i wyzwań. Mam świadomość emocji towarzyszących tym wydarzeniom, ale mam też wolę i determinację, by tym wyzwaniom sprostać.

Naturalną rzeczą jest zadanie pytania o czas, w którym przychodzi mi pełnić urząd Prezydenta Rzeczypospolitej.

Dzisiaj nasz naród ma wszelkie powody, aby z ufnością patrzeć w przyszłość. Jesteśmy wolni i żyjemy w wolnym świecie, w wolnym kraju. Nikt na naszą polską wolność nie czyha, nikt na nas nie czyha. Żyjemy w kraju niepodległym, bezpiecznym i szanowanym na świecie. Nawet obecnie, mimo światowego kryzysu i trudności, które nas także dotykają, mamy szansę gospodarczego rozwoju. Przeżywamy prawdziwy skok edukacyjny. Podnoszą się nasze kompetencje i kwalifikacje. Polacy pracując coraz lepiej i wydajniej, zmieniają swój kraj na lepszy. Pamiętajmy w tym momencie poczucia polskiego sukcesu, że od ponad dwustu lat naszemu narodowi nie było dane doświadczyć tak długiego i tak dobrze spożytkowanego czasu wolności.

Transformacja ustrojowa została dokonana. Czekają nas zadania rozwoju kraju, konieczność sprostania wymogom XXI wieku. Nie trzeba mnożyć lęków i zamykać się w sobie, trzeba ufnie spojrzeć w przyszłość. Świadoma swych możliwości postawa czynić nas będzie mocnymi i dojrzałymi do podjęcia czekających Polskę wyzwań. Dlatego w trakcie kampanii wyborczej tak często powtarzałem „Zgoda buduje”. Bo właśnie do sprostania tym wyzwaniom jest ona nam absolutnie niezbędna. Mówiłem też, odwołując się do naszego solidarnościowego wezwania i do naszych solidarnościowych korzeni, mówię „Chodźcie z nami!”, bo wierzę, że tym wyzwaniom musimy sprostać wspólnie. Deklaruję, jako prezydent Rzeczypospolitej, że woli i determinacji w tej sprawie mi nie zabraknie.

Panie i Panowie!

Litera i duch Konstytucji głoszą, że Rzeczpospolita jest dobrem wspólnym wszystkich jej obywateli. Państwo polskie jest naszym wspólnym domem. Powinno być dobrze zarządzane, praworządne i demokratyczne; powinno stwarzać wszystkim obywatelom warunki do materialnego i duchowego rozwoju. Jest jeszcze wiele do zrobienia. Istnieje jeszcze szereg niezaspokajanych w dostatecznym stopniu potrzeb, każdy z nas mógłby wymienić różne. Wymienię jedną, która wydaje mi się wyzwaniem do podjęcia. Chodzi o powszechny dostęp do systemu pomocy prawnej, nieodpłatnej dla osób niezamożnych, ubogich. Wierzę, że wspólnie możemy wiele w tych sprawach naprawdę wiele zrobić, wiele zdziałać.

Polska potrzebuje współdziałania między najważniejszymi instytucjami państwa. Między rządem, prezydentem i parlamentem. Ale także między partiami politycznym, które są nieodzowną częścią polskiej demokracji. Między tymi, które są u władzy, i tymi, które są w opozycji, bo takie są mechanizmy polityczne. Jako prezydent, deklaruję wolę takiej współpracy, nie tylko na forum powołanej już przeze mnie Rady Bezpieczeństwa Narodowego. Będę szukał także innych sposobów na budowanie forum wymiany myśli, poglądów i szukania tego, co może być wspólnym fundamentem polskiej polityki.

Trzeba nam więcej spokoju i zrozumienia, a mniej walki, niechęci, pogardy, a czasem i nienawiści. Jestem przekonany, że tego pragnie większość z nas niezależnie od tego, jakie mamy przekonania polityczne, jaki wyznajemy światopogląd i skąd przychodzimy. Nie powinniśmy godzić się z tym, by w zbiorowym poczuciu wspólnoty, tak pięknym, koniecznym poczuciu wspólnoty, łączyły nas tylko wielkie i dramatyczne chwile, a dzielił czas codzienny. Współpraca i wzajemny szacunek nie oznaczają wszakże unikania dyskusji i sporów, nie eliminują różnic. Demokracji nie należy mylić z jednomyślnością. Byłem i pozostaję człowiekiem Solidarności, wielkiego społecznego zrywu przeciwko dyktaturze, którego 30. rocznicę będziemy obchodzić w tym miesiącu. Dzięki Solidarności odzyskaliśmy wolność i suwerenność, ale także odzyskaliśmy prawo do różnienia się. To prawo przyniosło normalność, której tak bardzo pragnęliśmy dla naszej Ojczyzny. I tylko od nas zależy, czy uczestnicząc w nieuchronnych sporach, wykopujemy między sobą przepaść, czy też prowadząc demokratyczną debatę zachowujemy wzajemny szacunek i troskę o sprawy nadrzędne. Tak jak tego oczekiwał od nas, przemawiając tu, w tym gmachu, wielki Polak Jan Paweł II.

Przestrzeń życia publicznego jest szersza niż spory i walki partyjne. Trzeba, by w większym stopniu wypełniała ją obywatelska aktywność.

Dwadzieścia lat temu w Polsce odrodziły się dwie wielkie wartości: własne niepodległe i demokratyczne państwo i wolne aktywne społeczeństwo. Te wartości muszą ze sobą współgrać i uzupełniać się. Samorząd terytorialny, którego przywrócenie stanowi jedno z największych osiągnięć 20-lecia już odmienił oblicze naszego kraju. Przyniósł poprawę warunków życia mieszkańców polskich wsi, miasteczek i miast. Jego rozwój nie jest jednak procesem zakończonym. I nadal też trwa budowa społeczeństwa obywatelskiego, rozwój wielorakich form samoorganizacji społecznej. Potencjał, energia i pomysłowość Polaków wymagają obecnie debaty, pogłębionej debaty i dobrych inicjatyw w wypełnianiu ambitnego zadania – umocnienia obywatelskiego modelu naszej demokracji. Chcę tę debatę i te inicjatywy wspierać. Chcę im patronować.

Oferuję współpracę i wspólny namysł nad najważniejszymi dla Polski sprawami. Zapraszam reprezentantów różnych stronnictw, różnych światopoglądów i grup społecznych. Siedziba Prezydenta Rzeczypospolitej będzie miejscem otwartym, w którym mogą się zbiegać drogi

wszystkich Polaków. Wierzę bowiem w dialog, który wzbogaca i nie dopuszcza do tego, by wśród sporów i waśni załamywało się poczucie narodowej wspólnoty. Ma to ogromny sens także i dlatego, że od wzajemnego zaufania, od woli i umiejętności współpracy, od wielkości kapitału społecznego w wielkiej mierze zależy rozwój i modernizacja Kraju - a więc także i możliwość pełnego wykorzystania naszej cywilizacyjnej szansy. Pełnego uchwycenia naszej polskiej szansy ze względu na silne zakorzenienie w świecie rozwoju, w świecie Zachodu.

Szanowni Państwo!

Konstytucja wskazuje jako szczególne obszary zaangażowania i współodpowiedzialności Prezydenta politykę zagraniczną i sprawy bezpieczeństwa państwa.

Sześć lat temu, Polska dołączyła do Unii Europejskiej. Wtedy to Europa nam powiedziała, i krajom naszego regionu „Chodźcie z nami!”. I dzięki temu możemy teraz nie tylko skutecznie zabiegać o nasze polskie interesy, ale też inspirować wspólne działania w duchu otwartości i solidarności właśnie. To z naszej inicjatywy powstało Partnerstwo Wschodnie oraz pogłębiono namysł nad wspólną polityką bezpieczeństwa i obrony. Dołączamy do grona europejskich liderów. Chcemy umacniać, inspirować i dynamizować Stary Kontynent, do czego, ufam, przyczyni się także rozpoczynająca się za rok polska prezydencja w Unii. Będę służył rządowi wsparciem w tym ważnym zadaniu. Ale jednocześnie chciałbym, aby urząd Prezydenta stał się ośrodkiem refleksji nad przyszłością wspólnej Europy. Bo przecież dyskusja na ten temat w Europie się toczy i głosu Polski nie powinno w niej zabraknąć. To powinien być doniosły, wspólny głos ogólnopolski.

Aby dać wyraz europejskiemu zakorzenieniu Polski, z pierwszą wizytą zagraniczną udam się do Brukseli, Paryża i Berlina. Za kluczowe dla europejskiej stabilności i spójności, ale także dla pozycji naszego kraju, uważam stosunki kształtujące się w ramach Trójkąta Weimarskiego, tzn. na linii Polska-Niemcy-Francja. Będę też oczywiście działał na rzecz pogłębienia współpracy z pozostałymi partnerami unijnymi.

Jednym z filarów polskiej polityki zagranicznej pozostają bliskie relacje ze Stanami Zjednoczonymi i więź transatlantycka. Polska jako członek NATO jest świadoma swoich sojuszniczych zobowiązań. Rozumiemy, że w trosce o własne i zbiorowe bezpieczeństwo powinniśmy angażować nasze siły w sojusznicze działania. Nieraz dawaliśmy temu świadectwo. Ważne jest jednak, by we wspólnym namyśle, podkreślam wspólnym namyśle, definiowane były cele, niezbędne środki i zakres odpowiedzialności za takie przedsięwzięcia. Jako zwierzchnik Sił Zbrojnych będę dbał o to, by polski żołnierz narażający swoje zdrowie i życie, tak jak dzisiaj w Afganistanie, zawsze jasno wiedział, jaki jest cel i czasowy horyzont misji, w której uczestniczy. To jest dobre prawo każdego żołnierza, aby jasno rozumiał zadania i wiedział ile czasu ma to zadanie trwać.

Chcę kontynuować politykę moich poprzedników, którzy potrafili umacniać wspólnotę środkowoeuropejskich interesów, w szczególności w ramach Grupy Wyszehradzkiej, i zacieśniać relacje Polski z państwami naszego regionu. Z tym, z którymi w ostatnich latach przystąpiliśmy do Unii, i z tymi, którzy aspiracją do członkostwa w Unii Europejskiej, których, jak np. Ukraina.

Nie będzie także stabilnego rozwoju naszego regionu bez współpracy z Rosją. Będę sprzyjał rozpoczętemu procesowi zbliżenia i pojednania polsko-rosyjskiego. To ważne wyzwanie chwili, stojące zarówno przed Polską, jak i przed Rosją.

Poszukując partnerów wśród państw na różnych kontynentach, nie możemy zapominać również o wielkiej polonijnej rodzinie, która jest zawsze bliska naszym sercom i która niezmiennie ma prawo liczyć na polską pomoc.

Wysokie Zgromadzenie!

Polska przez ostatnie dwie dekady bardzo się zmieniła. Ale przed nami nadal stoją wielkie wyzwania. W najbliższych latach musimy umocnić podstawy do trwałego rozwoju społecznego i gospodarczego – inwestować w infrastrukturę, poprawiać jakość usług publicznych, utrzymać w ryzach finanse państwa. Musimy zadbać o poprawę jakości edukacji, o jak najszybszy dostęp do niej, musimy inwestować w badania naukowe, lepiej finansować instytucje kultury. Polska potrzebuje ludzi twórczych, zdolnych do samodzielnego myślenia. Potrzebuje działań organizacji pozarządowych. Edukacja, Internet i aktywność obywatelska określą nasze miejsce w świecie przyszłości, nie tylko teraźniejszości.

Musimy wspólnym wysiłkiem likwidować bariery utrudniające start życiowy młodych ludzi. Praca, mieszkanie, żłobki, i przedszkola nie mogą być przecież dobrem, o które trzeba z trudem walczyć. Pilnym zadaniem jest zasadnicza poprawa opieki zdrowotnej, a także takie rozwiązania w systemie emerytalnym, by Polacy mogli dłużej pracując, jeśli tak chcą, przechodzić na emeryturę godnie żyjąc z godnej emerytury. To jest nasze zobowiązanie wobec obywateli i rzeczywiste wypełnienie nakazu solidarności, bo przecież to jest także problem młodych ludzi, którzy wchodzi w życie zawodowe.

Zagwarantowana przez Konstytucję równość praw kobiet i mężczyzn wymaga praktycznego urzeczywistniania, tak w stosunkach pracy, jak i w życiu publicznym. Praca jest kluczem do przyszłości i jakości życia wszystkich obywateli. Dobra praca jest wyznacznikiem polskiego patriotyzmu XXI wieku.

We wszystkich przedsięwzięciach ważnych dla rozwoju gospodarki, edukacji, nauki i kultury, parlament i rząd będą miały we mnie sprzymierzeńca. Będę wspierał modernizację kraju dokonywaną w imię poprawy jakości życia wszystkich obywateli. Zależy mi na tym, by rozwój Polski był jak najszybszy i jak najbardziej równomierny, obejmujący zarówno wielkie aglomeracje, jak też obszary wiejskie i małe miasta. Zadaniem Prezydenta jest i będzie zabieganie o to, aby nikt z

racji urodzenia, stopnia sprawności, wieku, wykształcenia czy miejsca zamieszkania nie był pozbawiony możliwości bycia we wspólnocie i pomocy w trudnej sytuacji.

Szanowni Państwo!

Potrzebujemy ładu, przejawiającego się w rzetelnie działających instytucjach państwa, sprawnej i życzliwej administracji i w bezpieczeństwie na co dzień. Chcemy żyć w przyjaznym otoczeniu społecznym, z dobrym systemem ochrony zdrowia, nowoczesnym, sprawnym i zintegrowanym systemem bezpieczeństwa narodowego, dbając o dziedzictwo narodowej przeszłości i szanując środowisko naturalne. Nie oczekujemy, że państwo samo będzie gwarantem tego ładu. Gwarantem jesteśmy my wszyscy, my, polscy obywatele. To my – społeczeństwo – powinniśmy być solidarni i odpowiedzialni.

Rodacy, współobywatele!

Kieruję dziś to orędzie do wszystkich i do każdego z osobna. Do Polek i Polaków gdziekolwiek są i jakiegokolwiek mają przekonania i upodobania polityczne. Będę umacniał i wspierał więzi łączące nas we współpracy dla rozwoju i pomyślności Polski, współpracy wszystkich.

Wiem, że oceniać mnie będziecie Państwo po czynach, a nie po słowach. Wygłoszone dziś deklaracje o współpracy dialogu i otwartości pozostaną dla mnie, dla moich działań niezmiennym drogowskazem. Wierzę w polską drogę. Wierzę, że można iść nią odważnie i śmiało do przodu. Wierzę w Polskę. Wierzę w patriotyzm codziennego trudu, codziennej pracy. Co więcej, wierzę w nasze polskie umiejętności i zdolności, bo po prostu wierzę w nas, Polaków.

Dziękuję bardzo.

Wystąpienie inauguracyjne prezydenta Andrzeja Dudy

Drodzy Rodacy! Jestem niezwykle wzruszony. Dziękuję bardzo!

Szanowni Panowie prezydenci, szanowne Panie i Panowie marszałkowie Sejmu i Senatu, Wysokie Zgromadzenie Narodowe, państwo premierzy, Rado Ministrów, eminencje, ekscelencje, dostojni goście.

Dziękuję, że jesteście Państwo tu ze mną na tej sali. Dziękuję, że jesteście świadkami mojej prezydenckiej przysięgi, to dla mnie ogromnie ważne. Dziękuję także moim rodakom, tym którzy są tu blisko nas, ale także tym, którzy są daleko, nawet poza granicami kraju, ale łączą się z nami za pośrednictwem mediów, za pośrednictwem także internetu, łączą się także duchowo. Dziękuję, że jesteście ze mną i że mnie wspieracie. Dziękuję mojej rodzinie, przyjaciołom, wszystkim tym, którzy dobrze mi życzyli przez długi czas tej kampanii, która dzisiaj jest już daleko za nami. Dziękuję wszystkim tym, którzy są dzisiaj ze mną. Dziękuję wszystkim Polkom i Polakom.

Szanowni Państwo,

dziękuję moim poprzednikom, Panom prezydentom wybranym przez naród w demokratycznych wyborach, ale w szczególności podziękować chciałem temu prezydentowi, którego nie ma już pośród nas.

Chciałem podziękować panu prezydentowi profesorowi Lechowi Kaczyńskiemu.

Państwo może pamiętacie, że w czasie mojego wystąpienia na pierwszej konwencji, kiedy w zasadzie rozpoczynała się kampania wyborcza, powiedziałem, że kiedyś przed laty zaprowadziła mnie do niego droga mojego wychowania, mojego przygotowania uniwersyteckiego, mojego doktoratu.

Zaprowadziła mnie ona do niego i wtedy obok niego dojrzywałem do polityki, polityki rozumianej jako troska o dobro wspólne, w znaczeniu dobra narodu, dobra polskiego państwa, państwa sprawiedliwego, w którym wszyscy obywatele traktowani są równo, które broni słabszych i nie musi bać się silnych.

Mogę powiedzieć, że ta droga która wtedy się rozpoczęła, a o której mówiłem w czasie mojej kampanii, gdy spotykałem się z moimi rodakami, doprowadziła mnie dzisiaj tutaj, bo to oni wybrali mnie na urząd prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, który właśnie dziś obejmuję.

Byśmy zaczęli odbudowywać wspólnotę

Drodzy Rodacy,

chciałbym z tego miejsc powiedzieć jedno: dziękuję za wybór, dziękuję za tę obecność. Chciałem powiedzieć, że uczynię wszystko, żeby nie zawieść tych oczekiwań. Dotrzymam zobowiązań wyborczych, które składałem, choć wielu dzisiaj w to wątpi. Ale ja jestem człowiekiem niezłomnym i jestem człowiekiem wiary. Wierzę, że to możliwe i że zdołam to zrobić. Przede

wszystkim tych najważniejszych: zobowiązania do przygotowania i złożenia projektu ustawy o podwyższeniu kwoty wolnej od podatku po to, żeby ulżyć najbiedniejszym. Zobowiązania do tego, aby złożyć projekt ustawy obniżającej wiek emerytalny. Pamiętam o tym. Nie zapomniałem, mimo że zostałem już wybrany na urząd prezydenta. Nie zapominam o moich zobowiązaniach, nad innymi będę pracował razem z Narodową Radą Rozwoju.

Wierzę w to, że będę miał ku temu poparcie społeczne, ale wierzę także, że znajdę ku temu poparcie w Wysokiej Izbie, bo Polacy mówili mi o swoich troskach, mówili mi o swoich problemach, o tym, jakiej Polski by chcieli. Mówili to na moich spotkaniach, wielu ludzi do mnie przychodziło. Ja im odpowiadałem i uczyłem się przy nich również tego, czego dziś potrzebuje Polska. Uczyłem się w sposób bardzo namacalny, bo w bezpośrednim kontakcie z nimi.

Chciałem dzisiaj, proszę państwa, bardzo mocno powiedzieć: jednym z podstawowych oczekiwań jest to, byśmy zaczęli odbudowywać wspólnotę.

Ludzie marzą o takiej wspólnotcie, jaka wśród Polaków powstała w latach 80. w czasach Solidarności i dlatego mówię dzisiaj do ludzi o różnych poglądach, o różnym światopoglądzie, wierzących i niewierzących. Proszę o wzajemny szacunek.

Proszę o to, abyśmy szanowali swoje prawa, oczywiście bez narzucania ich innym, ale żebyśmy umieli te prawa nawzajem szanować. Proszę, żebyśmy umieli szanować się nawzajem.

Mówię o tym zwłaszcza tutaj w sali sejmowej. Mówię do polskich polityków, mówię to także do siebie. Chciałbym, żebyśmy budowali wzajemny szacunek, bo to szacunek musi być podstawą wspólnoty, a tylko wtedy, kiedy będziemy wspólnotą, jesteśmy w stanie naprawić Polskę, a dzisiaj Polska - przede wszystkim Polacy - tej naprawy bardzo potrzebują. I to naprawdę w wielu obszarach.

To służba zdrowia, to codzienny poziom życia wielu rodzin, to dzieci, których wiele dzisiaj nie dojada, zwłaszcza na obszarach wiejskich. To oni potrzebują pomocy, państwo doskonale o tym wiecie. To młodzież, która emigrowała, bo nie widziała dla siebie szans rozwojowych w naszym kraju. Musimy do nich dzisiaj wyciągnąć rękę.

Musimy zacząć naprawiać Rzeczypospolitą.

Wierzę w to głęboko, że jest na tej sali wielu polityków, którzy taką wolę mają, wielu polityków, którzy także słuchają obywateli. Ja chcę zagwarantować dzisiaj, że będę w tym zakresie niezłomny i będę działał. I wierzę w dobre współdziałanie z rządem. Wierzę w dobre współdziałanie z Sejmem i Senatem, wierzę także, w sprawach zewnętrznych, w dobre współdziałanie z parlamentem europejskim i z naszymi przedstawicielami na ważnych stanowiskach w Unii Europejskiej. Wierzę w to, że będziemy razem służyli ojczyźnie, bo ta sprawa jest dzisiaj niezwykle istotna.

Będziemy służyli ojczyźnie i w przestrzeni krajowej i międzynarodowej. A w tej drugiej mamy dwa wielkie sukcesy ostatnich 26 lat.

Zdobyliśmy się na wolność, weszliśmy do NATO, jesteśmy członkiem Unii Europejskiej. Polacy w zdecydowanej większości są z tego zadowoleni. To wielkie dzieło, które zostało dokonane dlatego, że przesunęło nas ono, nie tylko w tym znaczeniu symbolicznym, ale także w rzeczywistości geopolitycznej - ze Wschodu na Zachód.

Dbać o stosunki z sąsiadami

Żyjemy dzisiaj w innych warunkach i w innym państwie niż przed rokiem 89. Polska polityka zagraniczna, która nie powinna podlegać rewolucji, bo polityka zagraniczna rewolucji nie lubi, potrzebuje dzisiaj korekty. Ta korekta to zwiększenie aktywności. Ta korekta to mówienie o naszych celach. To mówienie o naszych aspiracjach. To przedstawianie naszego punktu widzenia w sposób spokojny, ale zdecydowany i jednoznaczny poprzez komunikowanie tego partnerom w przestrzeni międzynarodowej.

W ten sposób powinniśmy dbać o spójność Unii Europejskiej, tak żeby przy budowaniu tej spójności nasze sprawy były także uwzględniane. W ten sposób powinniśmy budować jedność Sojuszu Północnoatlantyckiego i pilnować jej, bo to jest niezwykle ważne dla Polski.

Ta druga sprawa to bezpieczeństwo, przede wszystkim bezpieczeństwo militarne. Najważniejsza w tym zakresie jest budowa silnej, dobrze wyposażonej polskiej armii. To ogromnie ważne zadanie na najbliższe lata, bo to podstawowa gwarancja niepodległości, suwerenności i bezpieczeństwa obywateli. To wielkie zadanie dla nas wszystkich, ale przede wszystkim dla prezydenta, który jako najwyższy zwierzchnik Sił Zbrojnych ma współdziałać w czasach pokoju z ministrem obrony narodowej. To współdziałanie z mojej strony będzie, ale będzie także aktywność. Wierzę w to, że będziemy mogli działać wspólnie dla dobra Rzeczypospolitej w tym zakresie.

Na najbliższy czas to także wzmocnienie gwarancji sojuszniczych w Sojuszu Północnoatlantyckim, którego na szczęście jesteśmy członkiem. I tutaj trzeba sprawę postawić jednoznacznie. Potrzebujemy większych gwarancji ze strony NATO. Nie tylko my jako Polska, ale cała Europa Środkowo-Wschodnia w obecnej sytuacji geopolitycznej, trudnej, jak państwo wiecie.

Potrzebujemy większej obecności NATO -w tej części Europy, a także w naszym kraju. Już podjąłem na ten temat rozmowy, bo jako prezydent elekt miałem okazję spotkać się ze znaczącymi przedstawicielami innych krajów - naszych sojuszników w NATO i przedstawicielami Sojuszu Północnoatlantyckiego także. To jest dla mnie niezwykle ważne. Chcę to zrealizować w ramach inicjatywy, o której już mówiłem, inicjatywy Newport Plus. Tak aby nam to zostało zagwarantowane w sposób jednoznaczny na najbliższym szczycie Sojuszu, który w 2016 roku odbędzie się w Warszawie. To wymaga wytężonej pracy na niwie dyplomatycznej, ale wierzę w to, że to także jesteśmy w stanie zrealizować.

Polityka międzynarodowa to przede wszystkim poprawne stosunki z sąsiadami, o to trzeba niezwykle dbać. Dobre stosunki sąsiedzkie są ważne, one wzmacniają bezpieczeństwo. W tym kierunku także powinniśmy działać. Tam gdzie sytuacja jest trudna, powinniśmy podjąć zwiększone wysiłki, ale powinniśmy rozmawiać także z naszymi partnerami w Europie Środkowo-Wschodniej, na północ od basenu Morza Bałtyckiego aż po Adriatyk.

Trzeba szukać tego, co wspólne. Trzeba szukać tego, co łączy także w przestrzeni międzynarodowej. Budować wspólnotę. Dziś Polacy też tego bardzo oczekują.

Dobre stosunki są gwarancja spokoju i bezpieczeństwa. Myślę, że to wielkie pragnienie wielu Polaków jako także naszego dorobku w ramach Unii Europejskiej. Powinniśmy się starać to pogłębiać i w tym zakresie nasza polityka zagraniczna także potrzebuje aktywności. To w pewnym sensie odbudowa, czy pewne odnowienie Grupy Wyszehradzkiej, ale także przyciąganie nowych partnerów. Szukanie z nimi porozumienia. To zadanie na najbliższe lata. Jako prezydent Rzeczypospolitej współdziałając z ministrem spraw zagranicznych i premierem - jak nakazuje to konstytucja - jestem gotów się tego zadania podjąć i je podejmę.

Szanowni Państwo,

Polityka zagraniczna to nie tylko ta wielka, to nie tylko ta w skali europejskiej czy światowej. To także ta mniejsza polityka wobec Polaków, Polonii, wobec naszych rodaków. Dziś miliony naszych rodaków są rozsiane po całym świecie. Oni potrzebują większego kontaktu z Polską. Oni potrzebują aktywności ze strony rządzących. W związku z tym podjąłem decyzję, że w ramach Kancelarii Prezydenta powstanie biuro do spraw Polonii i Polaków za granicą, po to aby te zadania aktywnie podjąć. Można w nich wskazać kilka grup. Pierwsze to Polonia, której przedstawiciele często zajmują eksponowane stanowiska w polityce w niektórych krajach, w biznesie. Oni myślą o Polsce, czują się Polakami, chcą pomóc, ale potrzebują łączności z krajem, potrzebują tego, żeby do nich wyciągnąć rękę, potrzebują tego, żeby właśnie z nimi także współdziałać dla dobra Rzeczypospolitej. Chcę to działanie podjąć. Jest wśród nich wielu młodych ludzi, wielu młodych Polaków, którzy urodzili się za granicą, ale o Polsce cały czas pamiętają, bo wychowano ich w polskiej tradycji. Ale to także Polacy, którzy przy przesunięciu granic przed dziesiątkami lat pozostali pozostawieni na Wschodzie. To także ci, którzy zostali tam wywiezieni. Wielu z nich chciałoby wrócić - i to jest zadanie, powiedziałbym, dziejowe dla polskiego państwa. Sprawdzian, czy jesteśmy w stanie temu podołać, żeby spełnić to wielkie marzenie wielu z nich. Dzisiaj trzeba ich wspierać, trzeba ich wspierać po to, aby mogli krzewić tam polską kulturę, trzeba wspierać ich po to, aby młodzi o Polsce nie zapominali. To wielkie zadanie państwa, finansowe i organizacyjne. Ta pomoc jest bardzo potrzebna. W tym zakresie także będę chciał zdecydowanie działać.

Ale proszę Państwa, to nie tylko to, bo przecież dzisiaj tym naszym największym problemem są wyjeżdżający od lat z Polski młodzi ludzie.

Wyjeżdżający za pracą, wyjeżdżający za godnym życiem, szukający dla siebie szansy. Ja wiem, że wielkim zadaniem, o którym wielokrotnie mówiłem, jest wzmocnienie polskiej gospodarki, jest podniesienie jakości życia w Polsce, jest pomoc polskim przedsiębiorcom, żeby nie mówili, że państwo jest wobec nich opresyjne, żeby mieli więcej wolności, żeby mieli więcej swobody działania i żeby mieli wsparcie od państwa, ale takie, z którego korzystają, kiedy chcą, a nie mówili, że państwo zastawia na nich pułapki.

To oni mają tworzyć nowe miejsca pracy, to oni mają budować pomyślność, bo to właśnie mała i średnia przedsiębiorczość jest naszym największym skarbem. Ale zanim te warunki u nas stworzymy - a nie stanie się to przecież od razu - potrzeba podtrzymywać łączność z tymi młodymi, którzy za granicę wyjechali i którzy myślą o powrocie do Polski, wtedy kiedy będą mieli tutaj taką możliwość, żeby się rozwijać, żeby wykorzystać swoją kreatywność, a także doświadczenia, które poza granicami zdobyli. To łączność z nimi.

Byłem, rozmawiałem w Londynie, w Brukseli, w innych miejscach i powiem państwu tak: dzisiaj oni potrzebują wsparcia, jeśli chodzi o polskie szkolnictwo, żeby ich dzieci mogły się uczyć języka polskiego i polskiej historii, żeby mogły się uczyć po polsku. Dzisiaj nauczyciele, którzy tam są i uczą, mówią: „chcielibyśmy mieć taki status jak nauczyciele w Polsce, przecież uczymy polskie dzieci, chyba jesteśmy tego godni, czy polskie państwo tego nie rozumie?”. My te wszystkie kwestie musimy uwzględnić, musimy pozostawać z nimi w łączności i musimy o nich dbać. Dlatego trzeba wzmacniać polskie placówki dyplomatyczne, dlatego trzeba wzmacniać naszą aktywność w sferze nie tylko Polonii, ale i Polaków poza granicami, niezależnie od dbania o to, by stworzyć im warunki do powrotu do Polski.

To także polska kultura, którą powinniśmy do nich wysyłać, żeby wspierać ich oczekiwania i wspierać ich dążenia, ale musimy tę kulturę także wspierać tutaj, w kraju. Dziś wielu twórców i artystów mówi, że zostali pozostawieni, że nie mogą się zrealizować, że tworzą i nic z tego nie wynika, a czasem nie mogą tworzyć ze względów finansowych, bo mają niski poziom życia. Znikają instytucje kultury, zwłaszcza w tej Polsce powiatowej, ale także i w wielkich miastach. Chciałbym, żeby przestano mówić, że Polska powiatowa jest zwiżana. Dzisiaj polska kultura wymaga mecenatu, mecenatu ze strony państwa. Będzie miała z całą pewnością swojego patrona w prezydencie Rzeczypospolitej, którym dzisiaj zostaje.

Zostałem wybrany przez Naród

Szanowni Państwo,

nasz wielki rodak Jan Paweł II mówił: „wymagajcie od siebie nawet wtedy, kiedy inni od was nie wymagają”. Ja powiem tak: proszę Państwa, dzisiaj wymagają. Słyszałem to przez ostatnie

pół roku na każdym kroku. Wymagają od nas, wymagają od polityków. Powinniśmy być razem i powinniśmy razem służyć ludziom. To jest wielkie zadanie na najbliższe lata. Przede wszystkim dla mnie, dla prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, ale liczę na to, że będę miał państwa wsparcie.

Także w polityce historycznej, bo dzisiaj Polska tam często wymaga obrony, wymaga obrony jej dobre imię i dlatego mówiłem, że chcę stworzyć specjalną instytucję, która będzie miała obowiązek tego dobrego imienia bronić na całym świecie.

Niech ona istnieje pod patronatem prezydenta i premiera, i ministra spraw zagranicznych - razem. Niech to będzie symbol jedności.

My, Polacy, mamy wielką historię i nie mamy się czego wstydzić, wręcz przeciwnie, powinniśmy być z niej dumni. Powinniśmy mówić prawdę, ale powinniśmy także walczyć o prawdę w stosunkach z naszymi sąsiadami, bo dobre stosunki międzysąsiedzkie, międzyludzkie mogą być zbudowane tylko na prawdzie. Dlatego aktywna polityka historyczna jest potrzebna i wewnątrz kraju, i na zewnątrz. I ja się zobowiązuję także i w tym zakresie być aktywnym.

Szanowni Państwo,

zostałem wybrany prezydentem Rzeczypospolitej. Zostałem wybrany przez naród - mogę tak powiedzieć, bo w ostatnich dniach, w ostatnich tygodniach zdarzają mi się takie sytuacje, że podchodzą do mnie ludzie na ulicy i mówią: „dzień dobry, panie prezydencie, nie głosowaliśmy na pana, ale życzymy panu, żeby pan dotrzymał swoich zobowiązań, tego, co pan mówił w kampanii”. Kiedy to słyszę, mam poczucie, że rzeczywiście zostałem wybrany przez naród, ale mam też poczucie ogromnego zobowiązania, jakie zaciągnąłem, i wielkiej odpowiedzialności. Wielokrotnie słyszałem, zwłaszcza w czasie kampanii, „niemożliwe, niemożliwe, niech pan nie liczy, niemożliwe”.

Proszę Państwa,

stoję tutaj dzisiaj przed państwem jako prezydent Rzeczypospolitej Polskiej - wiele jest możliwe, jeżeli działamy razem i działamy zgodnie! Wiele jest możliwe, jeżeli wykazujemy się zrozumieniem, jeżeli jesteśmy dla siebie życzliwi!

Andrzej Duda obejmuje dzisiaj urząd prezydenta Rzeczypospolitej i wierzę, że się uda!
Dziękuję bardzo!